

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Nikola Dufková

Dobré mravy jako korektiv výše a existence vyživovací povinnosti

Diplomová práce

Olomouc 2018

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dobré mravy jako korektiv výše a existence vyživovací povinnosti vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Českých Budějovicích, dne 22. 3. 2018

Nikola Dufková

Ráda bych zde z celého svého srdce poděkovala JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za naprosto skvělé vedení mé diplomové práce a za veškeré rady, náměty a připomínky, které mi vždy ochotně poskytla.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
1 Úvod	7
2 Dobré mravy	9
2.1 Pojem	9
2.2 Dobré mravy v judikatuře soudů	10
2.3 Dobré mravy jako korektiv vyživovací povinnosti	13
3 Rozsah vyživovací povinnosti	17
3.1 Kritéria stanovení rozsahu výživného	17
3.1.1 Úroveň vyživovací povinnosti	17
3.1.2 Odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného	18
3.1.3 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného	19
3.2 Minimální a maximální výše výživného v ČR	21
3.2.1 Objektivizace výživného	21
3.2.2 Minimální výše výživného	23
3.2.3 Maximální hranice pro výživné	24
4 Dobré mravy ve vztahu k výživnému pro studenty	28
4.1 Zákonná vyživovací povinnost rodičů vůči studujícímu dítěti (tzv. studium pro studium)	29
4.2 Schopnost se sám živit a posuzování příjmů studenta	32
4.3 K právu zletilého dítěte na výživné při prohlubování kvalifikace	33
4.4 Ukončení studia nezletilým dítětem	34
4.5 Právo dítěte na výživné i v době pomaturitního studia	36
4.6 Shrnutí	37
5 Zahálčivý či nemravný život dětí	39
6 Závěr	41
7 Seznam použitých zdrojů	44

7.1	Monografie	44
7.2	Komentáře	44
7.3	Příspěvek ve sborníku	45
7.4	Odborné články	45
7.5	Právní předpisy	45
7.6	Judikatura	46
7.7	Internetové zdroje	47
	Abstrakt.....	49
	Abstract.....	50
	Klíčová slova.....	51
	Key words	51

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ÚS	Ústavní soud
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině

1 Úvod

Téma vyživovací povinnosti, přiznání výživného či regulace jeho výše je ve společnosti stále tématem aktuálním. I když počet rozvodů postupně rok od roků klesá, zároveň klesá i počet uzavřených sňatků, a tak se procento rozvodovosti drží za posledních 15 let stále na zhruba 50 %. Ročně je rozvedeno kolem 25 tisíc manželství, z čehož v 58,9 % rozvedených manželství je alespoň jedno nezletilé dítě.¹ Tato smutná statistika dokládá potřebnost a nezbytnost soudního rozhodování ohledně vyživovací povinnosti, protože ne vždy dojdou rozvádějící rodiče k dohodě ohledně poskytování výživného.

I já sama spadám do skupiny dětí s rozvedenými rodiči, jelikož v době, kdy mi bylo 6 let došlo k rozvodu u mých rodičů. V kvalifikační práci jsem tak kromě poznatků čerpaných z literatury a judikatury mohla vycházet i ze své vlastní zkušenosti. Právě tato zkušenost mě motivovala k napsání diplomové práce na téma výživného, protože se mě toto téma osobně dotýká.

Právní řád zakotvuje úpravu vyživovací povinnosti a výživného v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., který nahradil předchozí zákon o rodině č. 94/1963 Sb. Přestože došlo k určitým změnám v nové právní úpravě, principy upravující rodinné právo a vyživovací povinnost zůstaly zachovány, a proto, díky kontinuitě právní úpravy, lze i dnes využívat literaturu a judikaturu z let před nabytím účinnosti občanského zákoníku. Ve své práci budu využívat komentáře k občanskému zákoníku, a to od různých autorů, abych získala co nejširší rozhled nad daným tématem. Dále budou k práci využívány monografie od předních českých autorů a odborné články z právnických časopisů jako Právní rozhledy, Právní fórum a Bulletin advokacie. Vzhledem ke specifčnosti zvoleného tématu bude však největší podíl zdrojů představovat judikatura, ať už Ústavního soudu, či Nejvyššího soudu. Právě s ohledem na poměrně novou právní úpravu vyživovací povinnosti bude využívána i judikatura starší, korespondující s občanským zákoníkem.

Jelikož kvalifikačních prací na téma vyživovací povinnosti (ke zletilým i nezletilým dětem) již bylo napsáno mnoho, pokusím se práci koncipovat odlišně a zaměřím se na posouzení principu dobrých mravů ve vztahu k vyživovací povinnosti. Tento princip, zakotvený v obecné části občanského zákoníku, může sloužit jednak jako kritérium pro přiznání samotné vyživovací povinnosti a jednak jako společensky přijatelná hranice pro určení výše výživného. Cílem mojí práce tedy bude výklad právní úpravy dobrých mravů v

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka České republiky – 2017*. [online]. czso.cz, 22. listopadu 2017 [cit. 18. března 2018]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky>>

porovnání současné aplikační praxe s cílem formulace závěrů, zda je takto správná, nebo se dopouští výkladových pochybení.

V první kapitole diplomové práce se budu věnovat právě principu dobrých mravů, jelikož se jedná o neurčitý právní pojem, který je obtížně definovatelný. Obsahem první části tedy bude výklad tohoto pojmu v literatuře a zároveň i v soudní praxi, které je výklad převážně ponecháván. Kromě vysvětlení samotného pojmu „dobré mravy“ se budu zabývat i jeho smyslem a účelem, zakotvením v právním řádu České republiky a návazností na přiznávání vyživovací povinnosti v souvislosti s ostatními zásadami rodinného práva. Využívány při psaní první kapitoly budou jak monografie a komentáře, tak judikatura.

Druhá kapitola bude rozdělena na dvě části. V první budou vysvětleny kritéria stanovení rozsahu vyživovací povinnosti, tak jak je stanoví zákon, s přihlédnutím k výkladu judikatury. V druhé části se již budu zabývat přímou aplikací dobrých mravů na stanovení rozsahu výživného, otázkám objektivizace výživného, a hlavně určení minimální a maximální hranice pro výživné. V rámci otázek objektivizace výživného bude použita metoda komparativního výkladu a dojde k porovnání českého právního řádu se zahraniční právní úpravou. Kromě literatury a judikatury budu využívat i vlastní poznatky ohledně určování výše výživného a hodnotit jeho vliv na dítě.

Třetí část bude převážně judikatorní, jelikož se budu zabývat přímo konkrétním problémem z rozhodovací praxe - tzv. věčných studentů, tedy studentů, kteří neúměrně dlouho studují školu a stále požadují výživné po svých rodičích. Kde je hranice pro ukončení výživného v takovém případě? Co je ještě morální a co už nikoliv? Jaké studium už lze posoudit jako samoučelné a tedy zbytečné? Jelikož se jedná o téma, které je v současné době velmi aktuální, můžeme najít velké množství soudních rozhodnutí zabývajících se daným tématem. Vzhledem k rozsahu diplomové práce se budu zabývat pouze rozhodnutími Ústavního soudu.

Poslední kapitola bude věnována dětem vedoucím zahálčivý či nemravný život. Protože i v těchto případech musíme posuzovat, kdy je dán soulad principu dobrých mravů s přiznáním výživného dítěti a kdy naopak poskytnutí výživného znamená rozpor s obecným míněním o tom, co je správné.

2 Dobré mravy

2.1 Pojem

Definovat pojem dobré mravy je úkolem obtížným, jelikož patří do skupiny tzv. neurčitých právních pojmů, kterými chápeme jevy či skutečnosti, které nelze přesně právně definovat pro jejich proměnlivost v čase a místě při jejich aplikaci.² To znamená, že dobré mravy nemohou být ze své podstaty pevně definovány, jelikož se jedná o určitá morální pravidla, která se ve společnosti postupem času mění a vyvíjejí, a to co my chápeme dnes jako morální či protimorální, se jinak chápalo v minulosti a pravděpodobně se bude i jinak chápat v budoucnosti.

Přesto se v literatuře objevují pokusy právních teoretiků o definice tohoto pojmu, a to již po desítky let. S pojmem dobré mravy pracoval například Vladimír Kubeš ve své publikaci *Smlouvy proti dobrým mravům* z roku 1933.³ Z novodobější literatury můžeme jmenovat Jaroslava Salače, který dobré mravy definuje jako „*mimoprávní hodnoty společně určité společnosti na určitém stupni jejího vývoje – chápané jako nezpochybnitelné minimum slušnosti všech spravedlivě uvažujících jedinců. Přestože dobré mravy vyjadřují dané mimoprávní hodnoty, přiznává jim právní řád právní relevanci, protože právo nemůže připustit ty právní úkony, které se přičí určitému standardu lidského chování, morálky, etiky atd.*“⁴ Další definici můžeme najít též v *Právnickém slovníku* Dušana Hendrycha, který k nim říká: „*Dobré mravy jsou právně významnou hodnotou v právu poměřující právní normy a jejich realizaci buď s mravním smyslem právní úpravy, nebo s ekvitou chápanou buď rovněž jako mravnost, nebo jako požadavek rovných pozic účastníků právních vztahů. D. svým významem nabývají významu základní zásady soukromého práva. D. patří z hlediska obsahového k neurčitým pojmům, z hlediska funkcionálního k pojmům, které jsou užívány částečně jako hodnota v právu, na kterou se právo přímo neodvolává (tedy jako princip ve vlastním smyslu), zásadně však jako norma neurčitého obsahu, užívaná na základě přímého zákonného odkazu (...). Posouzení konkrétního obsahu pojmu D. by však mělo náležet soudci aplikujícímu právo.*“⁵ Do třetice můžeme uvést výklad tohoto pojmu od profesora Telce, který jej vyjádřil jako „*způsoby chování, bez újmy jinému člověku, zvířeti*

² K definici neurčitých právních pojmů viz. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. července 2005, č. j. 5 Afš 151/2004-73

³ KUBEŠ, Vladimír. *Smlouvy proti dobrým mravům*. Orbis: Praha-Brno 1933. 316 s.

⁴ SALAČ, Jaroslav. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu: obsahové meze platnosti právních úkonů (smluv) z hlediska rozporu se zákonem, dobrými mravy a veřejným pořádkem*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 220.

⁵ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1459 s.

nebo přírodě, obecně uznávané rozhodnou částí společnosti, s nimiž právní řád spojuje právní následky.“⁶

Dobré mravy tudíž můžeme obecně chápat jako určitou lidskou slušnost, morálku či spravedlnost, měnící se časem, ovlivňovanou společností, kulturou i místem, která musí být aplikována při výkladu a použití právních norem. Jedná se o určité zvyklosti společnosti, mimoprávní hodnoty, které jsou ovšem pro společnost a její fungování natolik důležité, že je musí právní řád reflektovat.

2.2 Dobré mravy v judikatuře soudů

Vzhledem k neexistenci přesné a jednotné definice dobrých mravů, a to jak ze strany zákonodárců, tak ze strany právní teorie, je ponechán výklad obsahu tohoto neurčitěho právního pojmu na soudní rozhodovací praxi. To dává soudcům poměrně širokou svobodu při rozhodování, kdy mají možnost posoudit případ od případu, zhodnotit jednotlivé okolnosti a rozhodnout nejen v souladu s dobrými mravy, ale i s ostatními zásadami právního řádu. V soudní judikatuře tak lze najít mnoho rozhodnutí, které obsahují nejen komentář vysvětlující dobré mravy, ale i jejich charakteristiku, výklad jejich funkce a propojení s právním řádem. Přestože můžeme najít v rozhodnutích pokaždé trochu jinou definici, což je kvůli neurčitosti tohoto pojmu pochopitelné, celkově můžeme hodnotit judikaturu jako poměrně konzistentní.

Ústavní soud ve svém nejvíce citovaném rozhodnutí vykládá dobré mravy jako *„souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu.*“⁷ Oproti tomu jedno z rozhodnutí Nejvyššího soudu, však dobré mravy charakterizuje jako normy, *„jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence“*⁸, což je závěr, s kterým se nelze ztotožnit. Dobré mravy jsou normami, které se mění a vyvíjejí jak v místě, tak v čase. Definice Nejvyššího soudu, která je označuje jako normy stále a neměnné, tak podle mého názoru nemůže obstát

⁶ TELEČ, Ivo. Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka, a veřejný pořádek. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č.1, s. 4

⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. října 2000, sp. zn. 30 Cdo 1842/2000

proti obecně uznávanému názoru o jejich proměnlivosti. O něco lepší shledávám vyjádření Nejvyššího správního soudu, který v rozhodnutí z roku 2005, sice vyjadřuje dobré mravy jako normy, které jsou svým způsobem trvalé, ale zároveň připouští, že se jedná o hodnoty a principy, které podléhají určitému vývoji.⁹

V soudních rozhodnutích, jak již bylo výše nastíněno, však nalezneme mnohem více než jen výklad obsahu dobrých mravů, zároveň nám také vymezují jejich funkci, účel či způsob použití. K takovým rozhodnutím bezesporu řadíme rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁰, které kromě vymezení dobrých mravů jakožto základních pravidel slušnosti, stanoví dvě další podstatné skutečnosti. První z nich je, že dobré mravy mají sloužit jako měřítko hodnocení konkrétních případů, což koresponduje s faktem, že dobré mravy nejdou vyjádřit jednou všeobecnou a konkrétní definicí nebo stanovit taxativním výčtem případů, na které se použijí, ale je zapotřebí posuzovat jejich uplatnění a naplnění podle jednotlivých skutkových okolností a konkrétních situací. Druhým bodem je vyjádření funkce dobrých mravů, kdy dobré mravy plní převážně funkci interpretační. Institut dobrých mravů se tak nepoužije v situaci, pokud platnost, resp. neplatnost právního jednání vyplývá z jiného, přímého ustanovení zákona. Pokud tedy jiné ustanovení zákona vede ke stejnému výsledku jako aplikace korektivu dobrých mravů, má přednost konkrétní ustanovení zákona a dobré mravy plní pouze podpůrnou, subsidiární úlohu. Příkladem takovéto interpretační aplikace pak může být jednak vyplňování mezer v právu a jednak odstraňování tvrdostí zákona v případě, že přílišný formalismus při aplikaci normy by vedl k nepřiměřeně tíživým následkům.¹¹

Obdobný závěr můžeme vyčíst i z dalšího rozhodnutí Nejvyššího soudu¹², kdy rozpor s dobrými mravy zkoumáme až po posouzení toho, zda je dané jednání v souladu se zákonem či nikoliv. Pokud zde soulad se zákonem není, nebo se jedná o právní jednání, které obchází smysl a účel zákona, je nutné uplatnit sankci v podobně absolutní či relativní neplatnosti pro rozpor se zákonem, nikoli pro rozpor s dobrými mravy.¹³ Ten nastupuje až jako další měřítko platnosti právních jednání. Kromě toho, vymezuje dobré mravy jako

⁹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 11. dubna 2006, sp. zn. 8 AS 35/2005

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2003, sp. zn. 30 Cdo 664/2002

¹¹ MATES, Jan, MATESOVÁ KOPECKÁ, Šárka. Pár poznámek k úpravě institutu dobrých mravů v NOZ. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 29

¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. června 2000, sp. zn. 21 Cdo 1880/99

¹³ Stejný názor můžeme najít i v komentářové literatuře k NOZ, viz např. HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. díl. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 2077- 2091

soubor mimoprávních pravidel chování, jedná se o normy, které jsou vytvořeny lidmi, společnostmi, nikoli zákonodárcem.

Velmi užitečným se jeví i další rozhodnutí, které obsahuje hned několik zásad pro používání korektivu dobrých mravů. Nejvyšší soud v něm vyjadřuje dobré mravy jako „*morální měřítko použitelnosti právních norem*“¹⁴, tudíž výslovně dovoluje zmírňovat tvrdosti zákona v odůvodněných případech. Dále stanoví dobré mravy jako mechanismus pro ochranu slabší strany - „*rozpor s dobrými mravy může být dán i v případech, pokud zdravotní, sociální či ekonomická situace povinného je taková že by výkonem práva docházelo k závažnému ohrožení privilegovanějšího právem chráněného zájmu na straně povinného, kupříkladu jeho schopnosti uspokojovat některou ze svých základních životních potřeb.*“¹⁵ Posledním bodem je připomenutí Nejvyššího soudu, že soudci mají rozhodovat v souladu s ideou spravedlnosti, která má ke vztahu k dobrým mravům velmi blízko, protože jak je již bylo podotknuto, dobré mravy můžeme chápat jako jakousi záruku spravedlnosti ve státě.

Nelze nezmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 45/2010, připomínající existenci jednoho ze základních principů práva, a to principu právní jistoty, kdy adresáti právních norem musí mít určitou jistotu ohledně předvídatelnosti soudního rozhodování, které má primárně vyplývat z právních předpisů.¹⁶ Korektiv dobrých mravů tak nesmí být na újmu principu právní jistoty a nesmí oslabovat legitimní očekávání adresátů.

Posledním rozhodnutím Nejvyššího soudu¹⁷, které je nutno vzít v úvahu, je otázka, na která právní jednání se pravidlo souladu s dobrými mravy vztahuje. Je nerozhodné, zda se jedná o právní jednání, které vzniklo na základě zákona, či bylo výsledkem smlouvy, jako svobodného ujednání mezi účastníky právního vztahu. Není ani rozhodné, kdo rozpor s dobrými mravy zavínil. Jako jednání, které lze posoudit v rozporu s dobrými mravy lze posoudit i případné nekonání či vzdání se práva.¹⁸

Výše zmíněná rozhodnutí jsou samozřejmě jen nepatrným zlomkem z celkového množství rozhodnutí vydaných soudy na toto téma. Nicméně pro nástin chápání dobrých mravů soudy si myslím, že jsou postačující. Důležité jsou především principy, které z těchto rozhodnutí pramení. Dobré mravy jsou korektivem subsidiárním, tedy takovým, který

¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2010, sp. zn. 28 Cdo 5014/2009

¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2010, sp. zn. 28 Cdo 5014/2009

¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2010, sp. zn. 26 Cdo 45/2010

¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2001, sp. zn. 29 Cdo 1583/2000

¹⁸ TÉGL, Petr. O dobrých mravech. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 35

nastupuje v případě jinak bezvadného právního jednání, tedy jednání, které je v souladu se zákonem. Jejich funkce je především interpretační a umožňují nám, jednak vyplňovat mezery v právu a jednak odstraňovat přílišné tvrdosti zákona, kdy aplikací právní normy jako takové, by došlo k nepřiměřeně tíživým důsledkům pro adresáta normy. Při aplikaci dobrých mravů však vždy musíme dbát na zachování principu právní jistoty a ochranu legitimního očekávání účastníků, jakožto základního principu demokratického státu.

2.3 Dobré mravy jako korektiv vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost, v některé literatuře označována jako povinnost alimentární¹⁹, je chápána jako „zvláštní, tj. rodinněprávní případ zaopatřovacího závazku“²⁰, tedy soukromoprávního závazku, jehož účelem je poskytnout určité osobě zaopatření (v našem případě výživné) po určitou dobu jejího života. Nenechme se ovšem zmást pojmem „výživné“, které, ač by se tak mohlo na první pohled zdát, neznamena jen poskytování výživy v užším slova smyslu, ale jedná se o veškeré zabezpečování potřeb oprávněného, ať už se jedná o zdravotní pomůcky a potřeby, potřeba bydlení oprávněného, v případě dětí zajištění jejich školních pomůcek, zájmových a sportovních aktivit a spadají do této kategorie i sociální a kulturní potřeby. Některé z potřeb lze zabezpečovat prostřednictvím naturálního plnění, tedy jako nepeněžité plnění výživného. Příkladem nepeněžitého plnění může být bezesporu zabezpečení potřeby bydlení oprávněného, kdy mu povinný poskytuje tzv. střechu nad hlavou. Vždy však platí, že se jedná o plnění majetkové povahy a lze jej ocenit penězi.²¹

Pro vyživovací povinnost a přiznání práva na výživné platí určité zásady, kterými je nutno se při výkladu a aplikaci rodinněprávních norem řídit. Část z těchto zásad nalezneme zakotvené přímo v jednotlivých ustanoveních – ať už ustanoveních upravující výživné nebo v ustanoveních k občanskému zákoníku obecných, část je nutno odvodit ze smyslu a účelu zákona a hodnot které ochraňuje. Zároveň tyto zásady musí být v souladu s ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána.

Jako hlavní zásada vyživovací povinnosti by měla být chápána dobrovolnost. Rodinné právo je specifickým odvětvím práva, kde výrazně převládají vztahy osobnostní povahy,

¹⁹ Např. GRYGAR, Jiří. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník § 794 – 975. Velký komentář*. Svazek IV, 2. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 1636

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 224

²¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 109-110

doprovázené vztahy majetkovými, vztahy velmi často provázané silnými emocemi a citovými vazbami mezi jednotlivými aktéry. Rodina a rodičovství jsou speciálním subjektem chráněným ústavním pořádkem²² a soudní zásahy by do těchto poměrů měly přicházet až jako poslední možnost. S touto zásadou souvisí i zásada ochrany slabší strany, protože pokud selže morální odpovědnost k plnění výživného dobrovolně, je potřeba, aby soud zasáhl a ochránil slabší stranu; tedy toho, kdo je oprávněn požadovat výživné, což může být kdokoliv – manžel, manželka, rodič, ale nejtýpčtějším příkladem bude dítě.²³

Právě z důvodu ochrany slabší strany, která se v rámci těchto vztahů vyskytuje, a která je mnohdy existenčně závislá na dávkách výživného od povinného subjektu, je právní úprava vyživovací povinnosti poměrně přísná. Vyživovací povinnost vzniká okamžikem splnění zákonných předpokladů – ex lege, ze zákona. V případě soudního rozhodnutí se tak jedná pouze o rozsudek s deklaratorním charakterem, který potvrzuje již existující práva a povinnosti. Většina ustanovení je kogentní povahy, neboť se zde jedná jednak o zdraví a život oprávněného, ale sledujeme zde i obecnější zájem v ochraně celé společnosti.²⁴

I když je právní úprava rodinného práva a vyživovací povinnosti převážně kogentní povahy, zároveň je také velmi obecná. Zákon stanoví základní kritéria pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti, ale nezná způsob, jak pevně stanovit výši výživného, nebo stanovení maximální či minimální hranice.²⁵ Rozhodování v těchto věcech je tudíž převážně založeno na soudní úvaze. Je otázkou, jestli je poté dostatečně naplněn princip předvídatelnosti práva a právní jistoty.

Další ze zásad, které lze jmenovat, je zásada přednosti plnění bližších příbuzných před příbuznými vzdálenějšími, která vyplývá z § 910, odst. 2 a 3 OZ.²⁶ V případě že povinný není schopen plnit vyživovací povinnost k oprávněnému, měla by tato povinnost přejít na nejbližší příbuzné. To by mělo platit nejen v situaci, kdy povinný nemůže plnit, ale i v situaci, kdy plnění na povinném nelze reálně vymoci.²⁷

²² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 225

²⁴ ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 560

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 226

²⁶ § 910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník:

(2) „Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti.“

(3) „Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní.“

²⁷ GRYGAR, Jiří. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník § 794 – 975. Velký komentář*. Svazek IV, 2. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 1638

Výživné mělo v minulosti zásadně spotřební charakter, sloužilo tedy pouze k uspokojování potřeb oprávněného existujících v době plnění jednotlivé dávky výživného a nemělo být používáno k tvorbě budoucích úspor. To bylo změněno novelou č. 91/1998 Sb., a s ohledem na blaho dítěte byl koncept spotřebního charakteru výživného opuštěn. Dítě má právo podílet se na životní úrovni rodičů a pokud spolu rodiče nežijí, má právo podílet se na životní úrovni toho rodiče, jehož příjmy jsou vyšší.²⁸ Tento princip nespotebního charakteru výživného převzal i občanský zákoník a výživné tak neslouží jen k uspokojení aktuálních potřeb, ale může sloužit i k tvorbě budoucích úspor.

Jednou z podstatných zásad a zároveň kritéria přiznání výživného je soulad s dobrými mravy. Zatímco co předchozí právní úprava výslovně stanovila, že „výživné *nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy*“²⁹, v aktuální úpravě výživného takové ustanovení nenajdeme. Občanský zákoník totiž zakotvuje zásadu dobrých mravů v § 2 odst. 3 OZ, ve kterém stanoví: „*Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění.*“³⁰ Tím stanoví rozpor s dobrými mravy jako základní zásadu v oblasti soukromého práva, generální klauzuli, kogentní pravidlo, které musí být aplikováno při používání soukromoprávních předpisů. Pokud nastane jednání, které je v zjevném rozporu s dobrými mravy, nastupuje ze zákona automatická sankce v podobě absolutní neplatnosti tohoto jednání (§ 588 OZ). Ani v občanském zákoníku však nenajdeme legální definici dobrých mravů. Důvodová zpráva uvádí, že „*kategorie dobrých mravů je v soukromém právu ustálena, v doktríně je dostatečně zpracována a právní praxi nepůsobí větší potíže.*“³¹ Tím ponechává zákonodárce prostor pro soudní praxi, pro soudce, aby posoudil každý případ jednotlivě, zvážil jednotlivé okolnosti případu, posoudil dobré mravy v čase a místě, a v případě výživného i přihlédl k dalším zásadám a principům, které tuto oblast provázejí. Obzvlášť citlivě musí soudce posuzovat dobré mravy v případě výživného pro nezletilé dítě, a to s ohledem na poměřování principů, jelikož je nutné přihlédnout k tomu, zda byly naplněny základní zásady rodičovské výchovy.³² Tyto zásady najdeme často přímo

²⁸ KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. a kol. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 402 – 403

²⁹ § 96 odst. 2, zákona č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³¹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. *Obcanský zákoník*. justice.cz, 3. února 2012 [cit. 20. února 2018]. Dostupné na <<http://obcanskýzákoník.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

³² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 21, č. 3, s. 26

zakotveny zákonem, jako příklad můžeme uvést § 857 odst. 2 OZ „Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmto opatřením podřídit.“ nebo § 884 odst. 1 OZ: „Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.“³³

Důležité je ovšem rozlišovat zásadu souladu dobrých mravů dle § 2 odst. 3 OZ a zásadu zákazu zneužití práva upravenou v § 8 OZ, kde najdeme, že zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany. Literatura pojem zneužití práva definuje jako „výkon práva v rozporu a základními zásadami právního řádu“.³⁴ Proto zatímco při výkladu a použití ustanovení upravující výživné budeme posuzovat vždy soulad či rozpor s dobrými mravy dle § 2 OZ, v případě uplatnění pohledávky na výživné, je souladný výkon nabytého práva s dobrými mravy řešen odlišně, a to právě prostřednictvím zákazu zneužití práva. Příkladem takového zneužití práva by mohla být situace uplatnění výživného mezi rozvedenými manžely manželkou za situace, kdy manželka opustí manžela kvůli jinému muži a zapříčiní tak rozvod, zatímco manžel se na rozvratu manželství nepodílel.³⁵

Jak již bylo zmíněno, dobré mravy tvoří jednu ze zásad soukromého práva a zároveň jsou jedním z předpokladů, který je nutno splnit pro přiznání výživného soudem. Vzhledem k neurčitosti a otevřenosti tohoto pojmu, zásadám rodinného práva a obecnosti rodinněprávní úpravy, však může být praxe při přiznávání výživného trochu problematická.

³³ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ PULKRÁBEK, Zdeněk. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 157

³⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975) : komentář*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014. s. 1038 – 1041

3 Rozsah vyživovací povinnosti

3.1 Kritéria stanovení rozsahu výživného

Základní kritéria pro stanovení rozsahu výživného nalezneme v § 913 OZ a § 915 OZ, kde zákonodárce stanoví určitá hlediska, které musí soudce zohledňovat a posuzovat při určování výše výživného. Nejedná se ovšem o předpoklady pro přiznání výživného jako takového, podmínkou vzniku vyživovací povinnosti je fakt, že oprávněný není schopen se sám živit (§ 911 OZ).³⁶ Zde se jedná o vodící kritéria pro určení rozsahu vyživovací povinnosti, která jsou upravena velmi obecně a výklad je ponechán soudní praxi. I v rámci těchto kritérií je nutno posuzovat jejich soulad s dobými mravy v jednotlivých případech.

3.1.1 Úroveň vyživovací povinnosti

Prvním kritériem, které je nutné při stanovení výše výživného posuzovat je zákonem vyjádřená míra výživy pro oprávněného, a to dle jednotlivých druhů vyživovací povinnosti. Pro vyživovací povinnost rodičů vůči dětem je dán nejširší rozsah, v podobě shodné životní úrovně. Toto hledisko má přednost před dalšími kritérii pro určování výživného, jako jsou například odůvodněné potřeby dítěte (§ 915 odst. 1 OZ). Stejnou životní úroveň mezi rodičem a dítětem ovšem nemůžeme vykládat přímo jako stejné množství finančních prostředků. V úvahu musí být brány také rozdílné osobní či pracovní potřeby na straně oprávněného a povinného. Někdy je k získání vyššího příjmu zapotřebí i vyšších výdajů – na vzdělání či vlastní reprezentaci.³⁷ Zároveň nemůžeme ale trestat dítě za rozvod jeho rodičů, proto by neměly být velké rozdíly mezi životní úrovní dítěte a rodiče. Pokud tedy rodič dosahuje nadstandartních příjmů, je možné přiznat i nadstandartní výživné tak, aby se životní úroveň dítěte nezměnila ani po rozvodu. S tím souvisí i fakt, že výživné nemá pouze spotřební charakter a je možné jej použít i pro tvorbu úspor.

O stupeň níže můžeme hodnotit výživné, které poskytují děti svým rodičům, a které je vyměřeno jako „slušná výživa“ (§ 915 odst. 2 OZ). Následuje výživné mezi rozvedenými manžely (§ 760 OZ) a výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce (§ 920 OZ), v podobě výživy přiměřené. V případě rozvodu manželů ale můžeme též najít měřítko shodné životní úrovně, a to konkrétně v § 762 OZ upravující sankční výživné pro rozvedeného manžela. Jestliže manžel rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo

³⁶ ELISCHER David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* 1.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 567

³⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci.* Praha: Leges, 2014. s. 32

s rozvodem nesouhlasil a rozvodem je mu způsobena závažná újma, může navrhnout soudu stanovení výživného v podobě stejné životní úrovně. Shodnou životní úrovní mezi manžely chápeme dle § 697 OZ takový rozsah, který oběma manželům zajišťuje stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Posledním druhem výživy, se kterým se můžeme v rámci občanského zákoníku setkat je nutná výživa, používaná v rámci zaopatření v případě smrti (§ 1665 OZ).³⁸

3.1.2 Odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného

Pokud není oprávněný schopen se sám živit, musí mu být poskytnuto takové výživné, které je schopno životně zabezpečit oprávněného po určitou dobu. Odůvodněné potřeby oprávněného přitom mohou být různé – záleží vždy na okolnostech jednotlivých případů, odvíjejí se především od věku, zdravotního stavu, fyzické a duševní vyspělosti, vzdělání, či přípravy na budoucí povolání, sportovních či jiných aktivit oprávněného. Nemusí se nicméně jednat pouze o potřeby, které jsou pro oprávněného nezbytné, ale může jít i o potřeby, které jsou prospěšné pro jeho další vývoj.³⁹ Do takových potřeb můžeme řadit různé sociální a kulturní potřeby, zájmové kroužky pro děti nebo rekreační pobyty.

Mezi odůvodněné potřeby nepatří jenom ty potřeby, které se vyskytují průběžně a jsou pravidelně se opakující, jako je strava nebo náklady na bydlení, ale výživné v sobě musí zahrnovat i přiměřenou rezervu pro potřeby, které se objevují mimořádně, nahodile, například v případě nemoci, kdy oprávněný má neočekávané náklady za úhradu zdravotní péče či léčiv.⁴⁰

Kromě zkoumání odůvodněných potřeb oprávněného je potřeba zkoumat i jeho majetkové poměry a zjistit do jaké míry je schopen své potřeby sám uspokojit. Posuzují se zde příjmy pravidelné (různé sociální příspěvky a dávky), ale i příjmy nepravidelné (prodej majetku, výhra). Podstatné ovšem je, že tyto příjmy nejsou celkově způsobilé efektivně zabezpečit oprávněného.⁴¹

Na straně oprávněného musíme tedy zkoumat poměr jeho příjmů a výdajů, do jaké míry je schopen se sám o sebe postarat a do jaké míry naplňuje kritérium pro přiznání výživného, a není schopen se sám živit. Pokud si tedy představíme modelový příklad, kdy dítě má

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. s. 234-235

³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 1965, sp. zn. 5 Cz 112/65

⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. února 1989, sp. zn. 5 Cz 42/88

⁴¹ ELISCHER David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 568

vlastní příjem v podobě sociálních dávek v hodnotě pár stovek měsíčně, posuzujeme nejprve předchozí měřítko, tedy zda dosahuje shodné životní úrovně se svými rodiči. Jestliže ano, nastupuje kritérium odůvodněných potřeb, kdy musí dostávat takové výživné, aby mu stačilo k zabezpečení jeho potřeb.

3.1.3 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného

Podobně jako posuzujeme oprávněného a jeho poměry, musíme posuzovat i poměry na straně povinného, tedy v jaké je finanční situaci a jaké má možnosti k zabezpečení výživy pro oprávněného. Je však potřeba myslet na to, že soud sice posuzuje schopnosti a možnosti povinného, na druhou stranu zde ovšem máme princip ochrany slabší strany a povinnost povinného poskytovat výživné, pokud není oprávněný schopen se sám živit. V tomto duchu se vyjádřil i Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 4239/12: „*Je právem, nikoli povinností rodiče přivést na svět své dítě. Pokud tak však učiní, musí si být vědom všech důsledků, tedy i toho, že své nezletilé dítě musí vyživovat.*“⁴² Opět zde ale platí princip, že primárně posuzujeme úroveň vyživovací povinnosti – v případě rodičů a dítěte shodná životní úroveň, a teprve poté zkoumáme další faktory ovlivňující výši výživného v podobě schopností či možností povinného.

Zatímco schopnosti obecně chápeme jako kategorii subjektivní, možnosti jsou posuzovány jako okolnosti objektivní povahy. V případě posuzování schopností povinného proto bereme v úvahu jeho vlastnosti, fyzický i psychický stav, věk, zdravotní způsobilost, vzdělání, zájmy, pracovní zkušenosti, tedy takové znaky, který je povinný schopen sám ovlivnit a rozvíjet. Naopak možnosti jsou okolnosti, které vznikají bez přičinění povinného. Může se jednat například o aktuální nabídku práce v daném regionu, výši nezaměstnanosti apod.⁴³ Tyto skutečnosti jsou zjišťovány především v souvislosti s příjmy povinného. Soud ovšem v rámci rozhodnutí o určení rozsahu výživného musí zohlednit i další aspekty související s povinným.

Tím je i zhodnocení jeho celkové majetkové situace, protože se může stát, že povinný sice nemá žádné zaměstnání, ale přesto disponuje značným majetkem – ať už se jedná o úspory ve značné výši nebo majetek nemovitý. Pokud je povinný vlastníkem několika nemovitostí a jeho životní úroveň je vysoká, musí tomu odpovídat i výše výživného, a to i

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 10. června 2013, sp. zn. I. ÚS 4239/12

⁴³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975) : komentář. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014. s. 1057 - 1070

za cenu toho, že povinný by musel část svého nemovitého majetku zpeněžit a výtěžek použit pro placení výživného.⁴⁴ Jinou možností, vyjádřenou i Ústavním soudem⁴⁵, je nemovitý majetek použit jako způsob dalšího výdělků, například ve formě nájemného.

Zákon také pamatuje na případy, kdy povinný nespolupracuje se soudem při zjišťování jeho majetkových poměrů (nejčastěji ve snaze snížit výživné na minimum). Sankční ustanovení § 916 OZ stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, ve snaze ochránit oprávněného. Pokud rodič není schopen prokázat své příjmy soudu, předložením všech potřebných podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů, platí, že jeho průměrný měsíční příjem činí pětadvacetinásobek částky životního minima. To je stanoveno od roku 2012 na částku 3.410,- Kč měsíčně pro jednotlivce.⁴⁶ Pětadvacetinásobek této částky tedy činí 85.250,- Kč, a právě tato částka je při nespolupráci povinného brána jako jeho měsíční příjem, z kterého soud poté vyměřuje výživné.

Do majetkových poměrů povinného mohou být zařazeny i další zohledňované výdaje, zde však postupují soudy velmi opatrně. Primární (a to zejména u nezletilých dětí) je závazek výživného, který má přednost před ostatními závazky. Výdaje v podobě dluhů z jiných právních důvodů proto nemají vliv na rozhodnutí o výši výživného. Co naopak může být bráno v úvahu jsou náklady na dopravu do zaměstnání, jelikož je zde vůle povinného zajišťovat si určitý příjem, nebo to mohou být různé výdaje za zdravotnickou péči.⁴⁷ Vždy se však musí posuzovat konkrétní případ a musí být brán zřetel na soulad s dobrými mravy.

V § 913 odst. 2 OZ⁴⁸ najdeme i další, podpůrná, kritéria pro posuzování schopností, možností a majetkových poměrů povinného. Jednak je to “polehčující okolnost“ při stanovení výše výživného v podobě osobní péče o osobu oprávněného či péče o rodinnou domácnost. Zatímco péče o osobu oprávněného se převážně použije v případě výživného pro dítě, péče o rodinnou domácnost spíše v případě výživného pro rozvedeného manžela. Rozhodujícím faktorem bude závislost oprávněného/domácnosti na péči povinného, s ohledem na zdravotní stav či věk oprávněného i povinného. Druhou posuzovanou

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 244/03

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006, sp. zn. III. ÚS 511/05

⁴⁶ Nařízení vlády č. 409/2011 Sb., Nařízení vlády o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

⁴⁷ KOTRADA, Pavel. Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 7-8, s. 54

⁴⁸ 913 odst. 2 OZ: „Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlídnout se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.“

skutečnosti v případě majetkové sféry povinného, je tzv. potencialita příjmu povinného, kdy soud posuzuje nejen aktuální zaměstnání, ale i to, zda se povinný schválně nevzdal výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti. Pokud tedy povinný změnil zaměstnání, zkoumá soud, z jakého důvodu tak učinil a zda se jednalo o důvod důležitý (zdravotní důvody, důvody ze strany zaměstnavatele). Obdobně soud posuzuje vzdání se majetkového prospěchu, např. dědictví.⁴⁹ V případě že se povinný dopustí takového jednání bez vážného důvodu, vychází soud z příjmů, které mohl povinný potencialně dosáhnout, kdyby se jich nevzdal. Tím poskytuje ochranu oprávněnému, před nepoctivým jednáním povinného, který by se tak mohl snažit vyhnout se placení vyššího výživného.

3.2 Minimální a maximální výše výživného v ČR

3.2.1 Objektivizace výživného

Určit celkový rozsah vyživovací povinnosti lze obecně dvěma způsoby. Jednak je možnost dát se cestou objektivizace, tedy stanovením pevných objektivních kritérií, které nepřipouští soudní uvážení ohledně jednotlivých specifických okolností případu. V této metodě tedy soudce rozhoduje podle shodných skutkových okolností stejným, mechanickým způsobem, což výrazně posiluje princip právní jistoty takového rozhodování, jelikož nedochází k nedůvodným rozdílům v rozhodování. Konkrétní úprava objektivizace může být různá, ať už se jedná o stanovení výživného dle tabulek, zakotvení minimální hranice výživného, či hranice maximální.⁵⁰

Vzhledem k výše uvedeným kritériím použitých v občanském zákoníku je evidentní, že touto cestou se Česká republika nevydala. U nás je naopak uplatňován druhý přístup, založený na široké soudní diskreci, kdy soudce má možnost posuzovat případy jednotlivě, s ohledem na zásady rodinného práva a zásady stanovování výživného. To potvrzuje i důvodová zpráva k občanskému zákoníku, kde můžeme najít: „*K současné podobě výpočtu výživného je rozsáhlá judikatura, která nahlíží na způsob určení výše výživného z mnoha různých stran. I s ohledem na tuto skutečnost je určování výše výživného jednou z nejméně problematických oblastí, neboť soudy tento problém umí rozhodovat, a to i v případě, že se povinný snaží různými způsoby výši výživného snížit. Stanovení striktního způsobu výpočtu*

⁴⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975)* : komentář. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014. s. 1057 - 1070

⁵⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. s. 208-209

výše výživného proto není ani žádoucí, takové rozhodnutí by naopak mohlo být i demotivující.⁵¹

Tento způsob určování výše výživného má však i jistá negativa, a to především v nepředvídatelnosti soudního rozhodování pro účastníky řízení. To bylo potvrzeno i malým experimentem, kdy soudci z celé republiky dostali k rozhodnutí případ se stejným zadáním (shodný věk dítěte i příjmy rodičů), nicméně výsledné rozhodnutí a stanovení výše výživného bylo absolutně odlišné, a to až o 100 %.⁵² Taková rozhodnutí poté vedou k oslabení legitimního očekávání účastníků a k celkové nedůvěře v justiční systém. Z těchto důvodů veřejnost často volá po možnosti objektivizace výživného, na což zareagovalo Ministerstvo spravedlnosti a vydalo v květnu roku 2010 doporučující tabulky pro sjednocení rozhodovací praxe při určování výživného ve vztahu k dětem. Při sestavování tabulky se tvůrci řídili materiály Českého statického úřadu a dat poskytnutých Ministerstvem práce a sociálních věcí, kdy na jedné straně se posuzuje věk nezaopatřeného dítěte a na straně druhé čistý měsíční příjem povinného.⁵³

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí z čistého měsíčního příjmu
1.	0–5 let	11–15 %
2.	6–9 let	13–17 %
3.	10–14 let	15–19 %
4.	15–17 let	16–22 %
5.	18 a více let	19–25 %

Tato tabulka slouží ale pouze jako doporučující, nezávazný materiál pro soudce jako nápomocné vodítko při jejich rozhodování. V zahraničí můžeme objektivizaci výživného prostřednictvím tabulek najít například v Německu, kde existují tzv. Düsseldorfer Tabelle,

⁵¹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. Obcanskyzakonik.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 20. února 2018]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

⁵² CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Ministryně spravedlnosti představila návrhy na sjednocení výživného. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 5.

⁵³ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. s.176-177

kteří navíc oproti naší tabulce obsahují i stanovení minimální částky pro povinného, která mu musí zůstat zachována.⁵⁴

3.2.2 Minimální výše výživného

Jinou možností objektivizace, než jakou představují tabulky pro výpočet výživného, by bylo zavedení minimální hranice pro vyživovací povinnost k dětem. Ta by platila jako fixní hranice, pod kterou nelze jít ani s ohledem na schopnosti, možnosti a majetkové poměry oprávněného, což by korespondovalo s principem ochrany slabší strany – dítěte.

Takovou úpravu můžeme momentálně najít například ve slovenském právním řádu, který stanovuje minimální hranici v § 62 odst. 3 zákona o rodině a o změně a doplnění některých zákonů takto: „Každý rodič bez ohledu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové poměry je povinný plnit svoju vyživovací povinnosť v minimálnom rozsahu vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené nepľnoleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa osobitného zákona.“⁵⁵ Jde tedy o relativně pevnou částku, která ovšem nereflektuje věk dítěte, jakožto jednoho z podstatných určovatelů potřeb oprávněného. I u nás se již objevily tendence k zavedení minimální hranice, poslední v roce 2010 ze strany poslanců ČSSD. Ti navrhli dvě hranice, podle věku nezaopatřeného dítěte, první pro děti do šesti let ve výši 1.400,- Kč měsíčně, druhou pro děti od šesti let věku ve výši 1.680,- Kč.⁵⁶ Tento návrh zákona o výživném prošel prvním čtením, ale nakonec bylo jeho projednávání ukončeno s koncem volebního období poslanců.

Pevná minimální hranice pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti by měla být dle mého názoru nezbytnou součástí právního řádu. Jako ilustrační příklad rozhodnutí o výživném můžu uvést přímo ten svůj. V mém případě se rodiče rozváděli, když mi bylo 6 let, a soudem vyměřené výživné bylo stanoveno na 1.000,- Kč měsíčně. Toto výživné mi platil otec až do svých 10 let, poté bylo výživné zvednuto na 1.500,- Kč měsíčně, které mi bylo poskytováno do 18 let, než jsme se s otcem našli společnou řeč – životní, i ohledně výživného. Najednou nebyl problém zvednout po naší vzájemné dohodě výživné na takovou částku, která mi nyní umožňuje studovat vysokou školu 300 km od mého pronajatého bytu. Ještě musím podotknout, že majetkové poměry otce se za posledních 20 let výrazně

⁵⁴ SCHÖN, Beate Britta. *Die Düsseldorfer tabelle für 2017 und 2018*. [online]. finanztip.de, 6. listopadu 2017 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.finanztip.de/duesseldorfer-tabelle/>>

⁵⁵ Zákon č. 36/2005 Z. z., Zákon o rodině a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶ Poslanecká sněmovna. *Sněmovní tisk 849. Novela z. o výživném*. [online]. psp.cz, 14. května 2009 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=849&snzp=1>>

nezměnily, ale samozřejmě záleží na tom, co se povede dokázat před soudem. I pokud budeme reflektovat časovou hodnotu peněz, bylo rozhodnutí o výši výživného na okraji minimální hranice navrhované poslanci v roce 2010. Podle statistik i mého vlastního průzkumu, dítě do 6 let stojí rodiče minimálně 4.000,- Kč měsíčně, dítě nad šest let samozřejmě více s ohledem na jeho nástup do školy, a tedy nákupy školních pomůcek, stravování, nebo případné jízdné. Zde už se bavíme o částkách přesahujících 6.000,-Kč měsíčně.⁵⁷ Samozřejmě opět je nutné postupovat případ od případu, záleží na mnoha faktorech, jako kde rodiče nakupují nebo jak umí celkově vycházet s penězi. I tak by ale zavedení minimální hranice pro výživné mohlo být vhodným mechanismem, jak podpořit rodiče samoživitele, a hlavně naplnit základní principy rodinného práva a poskytnout ochranu nezaopatřeným dětem. Na druhou stranu je bohužel podle statistik z roku 2016 trestný čin zanedbání povinné výživy druhým nejčastějším trestným činem v České republice a neplatící rodiče dluží na výživném v souhrnu již 13 miliard korun.⁵⁸ Pro tuto skupinu se stanovením minimální hranice výživného nic nezmění. Pokud rodič alimenty na dítě neplatí, a to ani když jsou pod touto hranicí, těžko je bude platit po jejím zavedení. Z tohoto důvodu je možná lepší alternativou zavést tzv. zálohované výživné, kdy výživné za řádně neplnící rodiče hradí stát a následně jej po neplatíci vymáhá.

3.2.3 Maximální hranice pro výživné

Nezajímavěji se ale momentálně jeví otázka maximální hranice pro výživné. Na jedné straně poměříme majetkové poměry povinného, které mohou být někdy nadstandartní, na straně druhé však stojí nejlepší zájem dítěte, který musí být zohledňován při jakémkoliv rozhodování v případě dětí, jak stanovuje Úmluva o právech dítěte.⁵⁹ Otázkou tedy je, zda velmi vysoké výživné pro dítěte je v jeho nejlepší zájmu. Potřebuje nezletilé dítěte desetitisíce měsíčně? Ústavní soud se na konci roku 2015 vyjádřil k této problematice v průlomovém rozhodnutí sp. zn. IV.ÚS 650/15.⁶⁰

Okresní soud v Hradci Králové v roce 2014 stanovil výživné pro nezletilé dítěte ve výši 100.000,- Kč měsíčně pro dobu po rozvodu manželství, kdy 30.000,- Kč měsíčně je

⁵⁷ RYŠKOVÁ, Lucie. *Kolik stojí dítěte?* [online]. finexpert.cz. 24. listopadu 2010 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://finexpert.e15.cz/kolik-stoji-dite>>

⁵⁸ HOBL, Jaroslav. *Aktuální problémy týkající se pohledávek na výživném na dítěte.* [online]. bulletin-advokacie.cz, 6. prosince 2016 [cit. 8. března 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/aktualni-problemy-tykajici-se-pohledavek-na-vyzivnem-na-dite?browser=mobi>>

⁵⁹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání úmluvy o právech dítěte, čl. 3 odst. 1

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV.ÚS 650/15

splatných k rukám matky a zbylá částka 70.000,- Kč na účet nezletilého jako úspory. Kromě toho soud vyměřil výživné zpětně, za dobu, ve které již měl otec platit výživné, a to od 1. července 2008 do 31. března 2014. Toto výživné bylo stanoveno na celkovou výši 10.160.000,- Kč, které měl otec zaplatit ve dvou splátkách, první ve výši 2.160.000,- Kč do jednoho měsíce od právní moci rozsudku k rukám matky a druhou ve výši 8.000.000,- Kč se splatností nejpozději ke dni zletilosti syna na jeho bankovní účet. Krajský soud, jako soud odvolací, poté rozhodnutí změnil tak, že u oněch 8.000.000,- Kč změnil splatnost, a to tak, že částka je splatná do tří dnů od právní moci rozsudku na účet nezletilého syna. S tímto verdiktem se otec samozřejmě neztotožnil a podal ústavní stížnost, upozorňující na to, že bylo zasazeno do jeho majetkové sféry, práva na soukromý i rodinný život. Ve stížnosti také uvedl, že se o syna po celou dobu řádně staral, platil různé doučování, kurzy, zahraniční pobyty i dovolené, zřídil synovi investiční a kapitální pojištění a sám syn potvrdil, že mu nic nechybí.⁶¹

Jako první v citovaném nálezu provedl Ústavní soud komparaci úpravy vyživovací povinnosti s ohledem na sousední státy České republiky. V Německu, kde fungují Düsseldorfské tabulky, je nejvyšší položkou v tabulce příjem 5 100 euro. Pokud se tedy příjem rodiče pohybuje nad touto hranicí, posuzuje se výše výživného nikoliv tabulkou, ale podle okolností jednotlivého případu. V Polsku platí víceméně podobný systém jako u nás, tedy soudní posouzení potřeb dítěte a majetkových poměrů povinného, s důrazem na stejnou životní úroveň dětí a rodičů. Slovenská právní úprava již byla trochu nastíněna, zákon stanoví výslovně minimální hranici pro určení výše vyživovací povinnosti. Maximální hranice ale stanovena není, a to ani v rámci judikatury. Oproti tomu v rakouské judikatuře můžeme naleznout tzv. luxusní hranici, tedy horní hranici pro povinné s nadstandartními příjmy, kde se výživné navyšuje o dvou až dvou a půl násobek sazby pro obvykle stanovené výživné. Nejde ovšem o hranici, která by byla zakotvena zákonem, jde o obecně uznávaný výsledek dlouhodobé rozhodovací činnosti soudů, sloužící jako korektiv pro přespříliš vysoké výživné. V žádném z těchto států tedy není maximální hranice výživného upravena zákonem.⁶²

Ústavní soud nezpochybnil správné posouzení hledisek odůvodněných potřeb opravného, schopností, možností a majetkových poměrů povinného obecnými soudy. Nicméně v těchto případech je potřeba posoudit i něco víc. Jak vyplývá z Listiny základních

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV.ÚS 650/15

⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV.ÚS 650/15

práv a svobod, čl. 34 odst. 4 a zároveň i z občanského zákoníku § 858, v rámci rodičovské odpovědnosti, jakožto hlavního práva rodičů, je rodičům plně svěřena výchova jejich potomků. „Podle Ústavního soudu přitom nelze, při zachování obecně uznávaných společenských hodnot a standardů, rodiči do tohoto práva jakkoli zasahovat.“ Je tedy plně v kompetenci rodičů, jak vychovávají své dítě, a s tím souvisí i jeho finanční zabezpečení. Proto by obecné soudy při rozhodování neměly odhlížet od obecných racionálních a mravních hledisek, a to že povinný je schopen plnit i nadstandardní výživné, ještě neznamená, že by mělo být přiznáno. Zákon mluví o shodné životní úrovni dítěte s rodiči, ale nikoliv o tom, že má mít dítě stejné finanční prostředky jako jeho rodiče. Jde spíše o úroveň, která nezakládá nedůvodné rozdíly mezi rodičem a dítětem.⁶³

Občanský zákoník považuje za součást výživného i tvorbu úspor. Ty mají sloužit jako odrazový můstek ve vstupu do života, tedy například k usnadnění studia, či prvního bydlení. Je ale v režii rodičů, jak vysoké úspory svým dětem naspoří. Dle názoru ÚS, je podstatné dbát na to, aby vytváření úspor či finančních rezerv nevedlo k finanční negramotnosti dítěte.⁶⁴ Mělo by se tedy jednat o úspory přiměřené věku i rozumové vyspělosti dítěte. Pokud chce rodič zaopatřit dítě více, nic mu v tom nebrání, je to jeho právo, ale rozhodně by to nemělo být z donucení soudu. Na druhou stranu přeci nemůžeme nerozvedené, kompletní a fungující rodiny trestat za to, že startovní úspory dětem neposkytnou.

Pokud se tedy podíváme na toto rozhodnutí, Ústavní soud v něm používá obrátů jako „aplikace určitého právního, sociálního, ekonomického či kulturního korektivu“, „obecné racionální a mravní hlediska“ nebo „zachování obecně uznávaných společenských hodnot a standardů“.⁶⁵ Jednodušeji řečeno, je potřeba naplňovat korektiv dobrých mravů stanovený v § 2 odst. 3 OZ. Rodiče mají právo na výchovu svých dětí, ať už se jedná o citový, rozumový či mravní vývoj a nepřiměřeně vysoké výživné by jednoznačně zasahovalo do tohoto práva. Těžko si lze představit, že nezletilý, který má na účtu osm milionů korun, chápe hodnotu peněz. Opět zde mohu uvést příklad z mého okolí, kdy jeden z mých kamarádů dostával pravidelně od otce výživné 14.500,- Kč měsíčně (oproti případu řešeným ÚS „směšné výživné“), a v momentě kdy si měl po škole hledat práci byl doslova zděšen výší nástupní mzdy. V prvním půl roce vystřídal tři zaměstnání, než zjistil, jaká je realita na trhu práce. Je tedy potřeba respektovat smysl a účel zákona, který stanoví shodnou životní úroveň, ale je zároveň i potřeba ochránit dítě a jeho vývoj.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV.ÚS 650/15

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Tamtéž

Z tohoto důvodu se jeví současná právní úprava jako správná, nestanovit pevnou maximální hranici právním předpisem, ale ponechat na soudní úvaze vyhodnocení všech okolností konkrétního případu. K této možnosti se přiklání i Ústavní soud.⁶⁶ Na druhou stranu ovšem můžeme vidět, že soudy jsou v rozhodování o výši výživného nejednotné a nalezení přijatelné maximální hranice je problémem. Proto vnímám usměrnění ze strany Ústavního soudu jako dobrý krok k postupnému sjednocení judikatury v oblasti výživného.

Vzhledem k zákonem stanovené shodné životní úrovni mezi rodiči a jejich potomky nemůžeme výživné brát jen jako nástroj k zabezpečení odůvodněných potřeb oprávněného. Výživné nemá spotřební charakter a je možné použít jej i k tvorbě úspor pro budoucí časy, jako prostředek, kterým rodič pomáhá dítěti se vstupem do života dospělých. Je však vždy nutné posuzovat konkrétní situaci – zda je dán soulad s dobrými mravy, tedy zda se jedná o situaci, kdy je zachováno morální, mravní a etické hledisko, společenské standarty či obecně uznávané principy a od toho odvíjet výši výživného. Kromě toho musí být v rozhodnutí vždy reflektovány i další principy ovládající rodinné právo, obzvláště jedná-li se o zásady vyplývající z mezinárodních závazků České republiky.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV.ÚS 650/15: „výše by měla mít určité hranice. Tady nemá Ústavní soud na mysli, že by maximální výše výživného měla být objektivizována právním předpisem, ale že by ve věci rozhodující soudce neměl být prostým počtářem, ale měl by se v souvislosti se stanovením výše výživného zamýšlet též nad jeho smyslem a účelem“

4 Dobré mravy ve vztahu k výživnému pro studenty

Korektiv dobrých mravů neovlivňuje jen výši výživného, ale také samotnou existenci vyživovací povinnosti. Ta trvá podle § 911 OZ do doby, než je oprávněný schopen se sám živit. V literatuře ale můžeme najít dva konce pro vyživovací povinnost, absolutní a relativní. K absolutnímu zániku vyživovací povinnosti dochází smrtí jedné z osob vyživovacího vztahu rodič – dítě. Druhou možností, jak může vyživovací povinnost absolutně zaniknout je institut osvojení, jelikož při osvojení zaniká příbuzenský poměr mezi dítětem a původními rodiči a s tím zanikají i práva a povinnosti, které z takového poměru vyplývají (§ 833 odst. 1 OZ). Oproti tomu zákonné vyjádření zániku vyživovací povinnosti je zánikem relativním. Protože pokud dítě ztratí již nabytou schopnost samostatně se živit, rodičovská povinnost k výživnému se může obnovit. Dalším příkladem relativního zániku je právě i nesoulad poskytování výživného s dobrými mravy.⁶⁷

Co naopak důvodem k ukončení vyživovací povinnosti není, je dosažení určitého věku dítěte. V této souvislosti bývají často probírány dvě věkové hranice, 18 a 26 let. Hranice 18 let věku je spojena s nabytím zletilosti dítěte a současně s tím povětšinou i nabytím plné svéprávnosti. Nabytí zletilosti nemá vliv na přiznání výživného jako takového, což vyjadřuje i sám zákon: „*Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti; jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti.*“⁶⁸ Podstatný význam ale můžeme spatřovat v řízení o přiznání výživného, tedy v procesní rovině. Zatímco v případě nezletilých dětí postupujeme na základě § 2 písm. t) a § 466 písm. c) Zákona o zvláštních řízeních soudních, v případě dětí zletilých se jedná o klasické civilní řízení dle Občanského soudního řádu. Praktickým důsledkem je poté například rozdíl v zahájení řízení, u nezletilců je možné zahájit soudní řízení i bez návrhu, kdežto řízení o výživném zletilého dítěte je čistě návrhové.⁶⁹ Hranice 26 let věku je často vnímána společností jako strop pro poskytování výživy od rodičů, což souvisí s celkovým vývojem a myšlením společnosti. Zatímco dříve bylo zvykem, že ve věku 20 let již děti byly z domu, pracovaly a měly založené rodiny, dnes se hranice pro osamostatnění posouvá. Nemůže být ale nekonečná a poskytování výživného 30letému „dítěti“ už standartní jistě není. Ani hranice 26 let ale není relevantní pro ukončení vyživovací povinnosti, jak se někdy společnost domnívá. Význam má totiž v jiných právních předpisech, například v zákoně č.

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2016 sp. zn. 21 Cdo 3890/2015

⁶⁸ § 859, Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. s. 41, 53

117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, kdy je možné získat přídavek na nezaopatřené dítě, přičemž za nezaopatřené dítě se považuje dítě do 26 let věku při splnění dalších zákonných požadavků.⁷⁰ Dalším možným využitím limitu 26 let pro studenty, je sleva na dani z příjmů, na základě § 35ba odst. 1, písm. f), zákona č. 586/1992 Sb. o dani z příjmů. Ani jedna z těchto věkových hranic tedy nezakládá důvod pro ukončení vyživovací povinnosti, primárním kritériem, které je nutno u dítěte posuzovat, je schopnost sám se živit, jak stanoví občanský zákoník.

Právě kvůli neexistenci věkové hranice a formulaci zákona, dochází k častým sporům mezi rodiči vyživovateli a dětmi – studenty středních a vysokých škol. Na jedné straně snaha po dosažení lepšího vzdělání a následného lepšího uplatnění na trhu práce, na straně druhé studenti zoufale oddalující vstup do života dospělých, přijetí zodpovědnosti za sebe samé a zneužívající tak své rodiče. Judikatura tuto skupinu označuje jako tzv. věčné studenty a snaží se o stanovení hranice pro to, kdy je poskytování výživného v pořádku a kdy naopak by přiznání výživného bylo v rozporu s dobrými mravy. Na tyto hranice se můžeme podívat v následujících rozhodnutích Ústavního soudu.

4.1 Zákonná vyživovací povinnost rodičů vůči studujícímu dítěti (tzv. studium pro studium)

Důležitým rozhodnutím, v oblasti výživného pro studenty, je rozhodnutí sp. zn. II ÚS 2121/14 z roku 2014. V ústavní stížnosti podané otcem vyživovatelem byl napaden rozsudek Krajského soudu v Ostravě, který potvrdil prvostupňové rozhodnutí na zvýšení výživného pro syna stěžovatele. Otec namítá, že vyživovací povinnost k synovi již netrvá, jelikož nepokračuje řádně v studiu, vzhledem ke skutečnosti, že opakovaně studuje školu stejného stupně, jaký již v minulosti absolvoval. Dále ve stížnosti uvádí, že syn nedochází řádně do školy, při svém studiu nedosahuje ani průměrných výsledků, což jsou skutečnosti, které soudy vůbec nebraly v potaz. Syn stěžovatele (23 let) považuje stížnost jako neopodstatněnou, jelikož nestuduje školu stejného stupně, jak uvádí jeho otec. Poté co úspěšně dokončil obor bez maturity – nástrojář na střední škole technické, začal studovat soukromou střední školu obchodní s maturitou. Jedná se tedy o prohloubení jeho dosavadního vzdělání a zvýšení jeho kvalifikace. To otec opět vyvrátil s odůvodněním, že k doplnění maturity slouží nástavbové dvouleté studium, nikoliv nové, standardní čtyřleté

⁷⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo* (§ 655-975) : komentář. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014. s. 1088

studium. Tímto studiem si prodlužuje školní docházku o dva roky zcela bezdůvodně. Navíc je otázka, jestli s maturitou v oboru obchodní akademie najde více práce než jako absolvent učebního oboru nástrojář. Krajský soud ještě podotkl, že naposledy se o zvýšení výživného rozhodovalo v listopadu 2012, kde stěžovatel akceptoval, že jeho syn v 21 letech studuje druhý ročník střední školy, a nyní v březnu 2014, kdy syn řádně pokračuje ve studiu na stejné škole, má stěžovatel námitky.⁷¹

Ústavní soud hned na počátku svého rozhodnutí upozorňuje na pravidla přiznání výživného, na § 911 OZ a neschopnost se sám živit a též na omezení pravidlem souladu s dobrým mravy. Kritérium neschopnosti sám se živit musí být soudy vnímáno tak, že oprávněný nemá žádný vlastní příjem, či je jeho příjem tak nízký, že nepostačuje ke krytí jeho potřeb, nebo výnosy z majetku který mu patří nedostačují pro úhradu jeho potřeb. Výslovně také Ústavní soud potvrzuje, že dosažení zletilosti, tedy 18 let věku, nemá význam pro vyživovací povinnost v hmotněprávním významu. Je samozřejmě ale potřeba jinak posuzovat nezletilé dítě při studiu (zejména dítě mladší 15 let) a dítě zletilé, které na rozdíl od nezletilce má možnost k získávání vlastních prostředků pro obživu a očekává se, že bude vyvíjet i přiměřené úsilí k tomu, aby se uživilo samo. Dále upozorňuje na to, že vzdělávací systém je schválně koncipován tak, že se postupně jde od nejširšího vzdělání po to nejužší, protože mladší děti většinou nemají představu o tom, co by skutečně chtěli v budoucnu vykonávat za povolání. Proto se specializace vytváří až ve vyšším věku, kdy už by mělo mít dítě povědomí o svém budoucím životě.⁷²

Ústavní soud nevyklučuje, že studium zletilého dítěte na střední škole může zakládat povinnost pro poskytování výživného, ale je třeba zkoumat konkrétní okolnosti případu a účelnost studia. To musí prohlubovat předchozí vzdělání, zvyšovat kvalifikaci dítěte a vést k lepším budoucím příležitostem pro získání práce. Nesmí se jednat o studium samoučelné, kterým si osoba pouze prodlužuje bezstarostné mládí. Pokud tedy studium neneso znaky soustavnosti a cílevědomosti, nelze po rodičích spravedlivě požadovat pokračování v poskytování vyživovací povinnosti. Listinou zakotvené právo každého „na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost“⁷³ ÚS bere v potaz a nijak jej nezpochybňuje, každý má právo studovat, ale vyživovací povinnost rodičů k dítěti má své limity. Je nutné zabývat se nejen tím, zda jde o přípravu na budoucí povolání, ale zohledňovány musí být také důvody, proč se oprávněný

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II.ÚS 2121/14

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II.ÚS 2121/14

⁷³ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 26 odst. 1

rozhodl studovat soukromou školu, která je nepochybně dražší než škola veřejná, jakou kvalitu má tato škola z hlediska uplatnění absolventů a v neposlední řadě také s jakou péčí se student studiu věnuje. Pečlivě je nutno posoudit i to, jak je studium časově náročné a zda je dána možnost přivýdělnku formou brigád, což se poté může projevit ve výši přiznaného výživného. Tyto hlediska krajský soud neposoudil, proto ÚS stížnosti vyhověl.⁷⁴

V rozhodnutí tedy můžeme najít velké množství pravidel a kritérií, které je potřeba uplatňovat při rozhodování o vyživovací povinnosti rodiče. Zajímavá je otázka soukromých škol. Studium na soukromé škole, která je vnímána jako určitý nadstandard, by mělo být především výsledkem společného rozhodnutí rodičů, minimálně v případě nezletilých dětí.⁷⁵ Ústavní soud přímo nevylučuje takové studium, ale musí být řádně odůvodněno z jakého důvodu dal student přednost soukromé škole před veřejnou.

Dalším bodem, který je třeba z rozhodnutí vypíchnout, jsou brigády studentů. Většina ze vysokoškolských studentů má ke studiu alespoň jednu brigádu, u studentů středoškolských probíhají brigády především v období letních prázdnin. Vlastní aktivita dítěte k získání alespoň částečného vlastního příjmu mu ale nemůže být přičítána k tíži. Příjmy z brigád nejsou povětšinou schopné zabezpečit potřeby dítěte natolik, aby bylo schopné se samostatně živit. Proto Ústavní soud volí možnost zohlednění těchto příjmů do konečné výše výživného. S tím koresponduje i další rozhodnutí z letošního roku, které uvádí, že není povinností zletilého dítěte při studiu pracovat.⁷⁶ Cesta dalšího studia k prohloubení kvalifikace dítěte je alternativou k běžnému pracovnímu procesu, a jestliže chceme naplnit podmínku cílevědomosti studia, je potřeba aby se dítě na studium plně soustředilo. Opačný postup by s totiž mohl studentovi ošklivě vymstít v podobě špatných studijních výsledků a následného nedobrovolného ukončení studia. S tím souvisí i další zkoumaná skutečnost při přiznání výživného studujícímu dítěti, a to jeho studijní výsledky. Můžeme však uvést i novější rozhodnutí sp. zn. III.ÚS 793/16, které uvádí: „*Při kvalifikování dítěte jako tzv. věčného studenta není samo o sobě podstatné, zda dítě vykazuje "excelentní" studijní výsledky. Jedním z hlavních definičních znaků "věčného studenta" je totiž skutečnost, že se na budoucí povolání nedůvodně připravuje nadstandardně dlouhou dobu – a to bez ohledu na to, jaké výsledky v těchto studiích vykazuje.*“⁷⁷ Studijní výsledky jsou tedy jedním z podpůrných měřítek, jak vyhodnotit řádnost studia. Nelze je však hodnotit samostatně, je

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II.ÚS 2121/14

⁷⁵ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1-2, s. 35

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. I.ÚS 39/18

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. III.ÚS 793/16

nutné jejich posouzení v širších souvislostech, s ohledem na další kritéria pro přiznání výživného.

Obecně tedy lze říci, že nekonečné studium dětí nemůže jít ruku v ruce s vyživovací povinností rodičů. Je důležité rozlišit studium dětí nezletilých, u kterých posuzování účelnosti studia zpravidla nepůsobí větší obtíže, a studium dětí zletilých. Zletilé dítě by mělo mít alespoň rámcovou představu o tom, kam chtějí v životě směřovat, co studovat a jak se následně uplatnit na trhu práce. Tomu by měl odpovídat i typ a průběh jejich studia, které má představovat přípravu na budoucí povolání.

4.2 Schopnost se sám živit a posuzování příjmů studenta

Krajský soud v Ostravě zamítl výživné pro zletilé děti s odůvodněním, že stěžovatelé měli vlastní příjmy zabezpečující jejich obživu, a to konkrétně výživné od matky, příspěvky od dědečka, sociální dávky a výživné od otce – které bylo hrazeno na základě předběžného opatření soudu formou exekuce. Podle názoru soudu nemá také na určení výše výživného vliv majetek povinného představující hodnotu jeho podniku, jelikož se jedná o věc, která mu slouží k obživě a nelze rozumně požadovat rozprodání zdroje obživy. Okresní soud dle soudu krajského neměl ani posuzovat majetkové poměry povinného a žalobu měl rovnou zamítnout.⁷⁸

Proti takovému rozhodnutí se ohradil Ústavní soud. Příjmy oprávněného v podobě příspěvků matky a dědečka značně převyšují výživné od otce, které nebylo hrazeno dobrovolně, ale muselo být řešeno v rámci předběžného opatření a exekuce. Matka poskytovala výživné nad rámec svých skutečných výdělkových možností, jelikož ji de facto nic jiného ani nezbylo vzhledem k nečinnosti otce. Ústavní soud upozorňuje, aby ad absurdum nedocházelo k situacím, kdy by soudy nepřiznávaly otcům žádnou vyživovací povinnost k jejich dětem, protože by stačilo poskytování výživného od matky, u které děti žijí. Oba rodiče mají povinnost podílet se na výživě svých dětí, v souladu s principem rovnoprávného postavení muže a ženy. Co se týká poskytovaných příspěvků od dědečka, byly pouhým darem, příspěvím na bydlení stěžovatelky v Praze, kde studovala vysokou školu. Rozhodně se nejednalo o poskytování výživného za otce dětí. Není možné zahrnovat do příjmů dětí veškeré finanční prostředky a dary, které dostávají. *„Schopnost samostatně se živit znamená, že dítě je schopno samostatně uspokojovat všechny své potřeby, a to*

⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II.ÚS 3113/10

hmotné, kulturní a další včetně potřeby bytové. Jinými slovy to znamená, že dítě má určitý trvalý příjem finančních prostředků, z něhož své potřeby hradí. V daném případě oba stěžovatelé v rozhodné době navštěvovali vysokou, resp. střední školu, připravovali se tedy na své budoucí povolání a neměli vlastní trvalý peněžní příjem, z čehož logicky vyplývá, že ani neměli schopnost sami se živit a byli výživou odkázáni na příspěvky členů rodiny uvedené soudem odvolacím v odůvodnění jeho rozsudku.“⁷⁹

I v tomto rozsudku je zřetelná ochrana oprávněného, jelikož do příjmů posuzovaných na straně dítěte nemůžeme započítávat různé příspěvky a dary od jiných rodinných příslušníků. Ty totiž nemohou nahradit zákonem stanovenou výživovací povinnost rodiče. Pokud se pyšný dědeček rozhodne přilepšit svým vnoučatům, je to čistě jeho svobodné rozhodnutí, které může také kdykoliv vzít zpět. Stejně tak nemůžeme požadovat po jednom z rodičů, aby převzal celou výživovací povinnost potomka na sebe, když má normálně fungujícího a vydělávajícího druhého rodiče. Ústavní soud se v rozhodnutí nevěnoval příjmu v podobě výživného od otce, samotná formulace tohoto výroku se však zdá podivná. Oprávněný má právo na výživné od otce – ale toto výživné přeci nemůže být zároveň posuzováno jako součást příjmu, a tudíž důvodem proč výživné nepřiznat. Nakonec se ÚS též vypořádal s frází „schopnost se samostatně živit“ a nastavil tak meze pro další rozhodování soudů.

4.3 K právu zletilého dítěte na výživné při prohlubování kvalifikace

I další rozhodnutí Ústavního soudu, sp. zn. II.ÚS 3113/10, patří mezi často citovaná, jelikož se zde vyjadřuje k problematice přípravy na budoucí povolání a prohlubování kvalifikace dítěte. Stěžovatel složil v květnu 2008 maturitní zkoušku na Střední škole pro knihkupce a nakladatelské pracovníky, a v září téhož roku nastoupil do prvního ročníku Konzervatoře v Teplicích, se zaměřením na klasickou hudbu, obor kontrabas (ke studiu byl o úspěšných přijímacích zkouškách přijat již v lednu 2008). Obvodní soud pro Prahu 5 zamítl žalobu otce stěžovatele, kterou se domáhal zrušení výživovací povinnosti z důvodu druhého studia syna, které mu nepomůže v uplatnění na trhu práce více než již získaná maturita. Odvolací soud ovšem výživovací povinnost od 1. června 2008 zrušil. Dal tak za pravdu otci a ve svém rozhodnutí uvedl, že stěžovatel má ukončené středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou, která mu dává možnost se samostatně živit. Studium na konzervatoři stupeň jeho vzdělání nijak nerozvíjí a jedná se pouze o studium na jiné škole, ale téhož

⁷⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 3113/10 ze dne 21. 4. 2011

stupně. S tímto rozhodnutím se neztotožnil stěžovatel, který se od útlého věku věnuje hudbě, a kromě studia na Střední škole pro knihkupce studoval současně i na Základní umělecké škole Praha 8, obor kontrabas, kde dosahoval velmi dobrých výsledků. Navíc stěžovatel původně zvažoval studium na universitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, ale vzhledem k finanční náročnosti, která by byla na této škole mnohem vyšší než na zvolené konzervatoři, nakonec od této myšlenky upustil.⁸⁰

Ústavní soud jeho stížnost posoudil jako důvodnou. Studium konzervatoře, jakožto školy s uměleckým zaměřením, se vyznačuje potřebou absolvování speciální přípravy – pravidelné hraní na hudební nástroj pod dohledem lektorů (zde studium na základní umělecké škole). „*Při hodnocení schopnosti živit se ve světle další možnosti rozvinout dosavadní studium v oblasti hudby je tak namístež preferovat zájem na zvýšení kvalifikace dítěte.*“⁸¹ V případě, že stěžovatel absolvoval klasickou školní docházku a paralelně s ní se svědomitě připravoval na přijímací zkoušku na konzervatoř, kterou úspěšně složil, dá se jeho studium považovat za řádné, směřující k rozvíjení dalšího vzdělání.⁸²

V rámci posuzování přípravy na budoucí povolání musí být zohledněny nejen studijní výsledky, ale také jistá dávka nadání, kterou student má. Jestliže se dítě od mala připravuje pro výkon určitého povolání, je potřeba k tomuto faktu přihlídnout. Nelze tedy postupovat příliš formalisticky a odmítnout zde přiznání výživného z důvodu, že studuje obor, který nenavazuje na jeho předchozí studium, jelikož škola s uměleckým zaměřením je specifickým oborem, na které se dítě musí připravovat současně s normální školní docházkou. To stěžovatel splnil, řádně se po celý život na budoucí studium na konzervatoři připravoval, hudbě se poctivě věnoval a docházel na hodiny hry na kontrabas. Je potřeba zachovávat motivaci dětí k tomu, aby se věnovaly tomu, co je opravdu baví a v čem jsou dobré.

4.4 Ukončení studia nezletilým dítětem

Okresním soudem v Příbrami byla dne 1. dubna 2012 zrušena vyživovací povinnost k synovi z důvodu ukončení studia na Střední integrované škole v Příbrami. Syn byl poté evidován na úřadu práce, ale od 1. září 2012 se stal žákem 1. ročníku Střední odborné školy a Středního odborného učiliště Dubno. Krajský soud potvrdil rozsudek okresního soudu,

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. II.ÚS 2623/09

⁸¹ Tamtéž

⁸² Tamtéž

jelikož došlo k přerušení přípravy na budoucí povolání, aniž by proto existovaly rozumné důvody, a oprávněný zjevně nejevil dostatečný zájem o přípravu na budoucí povolání. Oprávněný s tímto rozhodnutím ale nesouhlasí, vzhledem k tomu, že na první střední škole studoval bez přerušení od září 2010 do března 2012. Rozhodnutí ukončit studium provedl v 17 letech, tedy v době, kdy nebyl ještě ani plně svéprávný a nebyl schopen dostatečně posoudit následky svého činu. Nezletilé osoby jsou v českém právu považovány jako osoby hodné zvláštní právní ochrany, a proto je rozhodnutí soudu o nepřiznání výživného příliš přísné a tvrdé.⁸³

Názor Ústavního soudu byl však opačný než názor stěžovatele. Jednak krajský soud správně posoudil fakt, že oprávněný po ukončení základní školy nastoupil do učebního oboru autotronik, přičemž v prosinci téhož roku přestoupil na učební obor cukrář. Po přerušení nastoupil poté v září opět na novou školu a takové přestupy nenaplňují znaky soustavné a cílevědomé přípravy. K věku oprávněného uvedl, že pokud byl nezletilý natolik způsobilý, aby sám ukončil studium na střední škole, musí být schopen posoudit důsledky z toho vyplývající. V 17 letech je člověk dostatečně vyspělý na to, aby si plně uvědomoval význam studia, práce a zajištění životních potřeb. Vyživovací povinnost rodiče nelze vnímat jako bezbřehou. Při poskytování výživného studentovi se předpokládá úspěšné dokončení studia, a v tomto případě Ústavní soud zatím neshledává záruku úspěšného konce.⁸⁴

Osobně toto rozhodnutí vnímám jako zajímavé s ohledem na skutečnost, že došlo k odklonu od obecné ochrany dítěte, oprávněného, slabší strany vyživovacího vztahu. Samozřejmě i tato ochrana má své meze, které byly dle názoru ÚS překročeny. Jestliže, byť nezletilé dítě, studuje třetí studijní obor v relativně krátkém čase, je otázkou, zda toto studium lze považovat jako soustavnou a cílevědomou přípravu na budoucí povolání. Domnívám se však, že rozhodování v těchto případech je velice obtížné. V 17 letech dochází k formování osobnosti člověka, připravování se na plnoletost, která s sebou nese další dávku životní odpovědnosti, utváření životních názorů, ujasňování sexuální orientace, postupné zjišťování hodnoty peněz a spousty dalšího. Je tvrdé říci, že v tomto věku má dítě vědět, kterým studijním a pracovním směrem se vydat dále. Obzvláště, když volba středoškolského studia přichází již na základní škole, ve 14 – 15 letech. Na druhou stranu musíme chránit rodiče před rozmarnými dětmi, kteří se snaží pouze zneužívat institut výživného a schází jim opravdový zájem k dokončení jakéhokoliv studia. Každý případ

⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. IV.ÚS 1247/13

⁸⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. IV.ÚS 1247/13

musí být tudíž pečlivě soudem posuzován a vyhodnocen s řádným posouzením všech aspektů a okolností konkrétního případu, tak aby vydané rozhodnutí naplňovalo měřítko spravedlnosti.

4.5 Právo dítěte na výživné i v době pomaturitního studia

Poslední představené rozhodnutí se vyjadřuje k jednoletým pomaturitním jazykovým kurzům, které často studenti využívají jako most v období, kdy se například nedostanou v prvním roce na vysokou školu. V tomto případě stěžovatelka požadující výživné po svém otci, složila dvě části maturitní zkoušky v řádném termínu v roce 2008, třetí část vykonala až v náhradním termínu 4. února 2009, přičemž právě v mezidobí ve školním roce 2008-2009 studovala anglický jazyk u agentury v rámci tzv. pomaturitního studia. Okresní soud v Mělníku přiznal stěžovateli právo na výživné i v tomto období, jelikož zhodnotil, že řádně pokračovala ve studiu. S tímto názorem nesouhlasil Krajský soud v Praze, který rozhodnutí změnil, a tak vyživovací povinnost k 31. srpnu 2008 zrušil. Při hodnocení vycházel (z dnes již neplatné) vyhlášky č. 322/2005 Sb., o dalším studiu, popřípadě výuce, které se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považují za studium na středních nebo vysokých školách. Ta za řádné studium považovala studium osob s maturitní zkouškou, pokud byla maturitní zkouška vykonána v roce, ve kterém osoba zahájila studium jednoletého kurzu cizích jazyků. Toto kritérium ovšem stěžovatelka nenaplnila, vzhledem k tomu, že maturitní zkoušku nevykonala v roce, v něm zahájila studium na jazykovém kurzu, a krajský soud tak vyhodnotil, že se nejednalo o řádné pokračování ve středoškolském studiu a přípravu na budoucí povolání.⁸⁵

Ústavní soud se s tímto rozhodnutím neztotožnil. Krajský soud nepostupoval správně, když se zaměřil pouze na hodnocení pomaturitního studia, a to pomocí vyhlášky Ministerstva školství, která je právním předpisem veřejného práva. „*V případě, že dítě, byť zletilé, pokračuje ve studiu (dokončuje studium), které zvyšuje úroveň jeho vzdělání, a tím i jeho šance na pracovním trhu, jedná se o soustavnou přípravu na budoucí povolání.*“⁸⁶ Je tedy nutné přihlídnout též k tomu, že během toho, co stěžovatelka studovala jednoletý kurz angličtiny, tak se také řádně připravovala na dokončení maturitní zkoušky, kterou poté v únoru 2009 úspěšně složila. Okolnosti, proč stěžovatelka nesplnila celou maturitní zkoušku v řádném termínu, soud nezjišťoval, a ani pokud by to bylo z důvodu

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. II.ÚS 2155/09

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. II.ÚS 2155/09

nedostatečného prístupu stěžovatelky ke zkoušce, nemůže to automaticky vyvolat konec vyživovací povinnosti rodiče. Na základě těchto skutečností Ústavní soud vyhověl stěžovatelce a rozhodnutí zrušil.⁸⁷

Jednak v tomto rozhodnutí došlo k jasnému vymezení se vůči výkladu některých ustanovení rodinného práva pomocí veřejnoprávních předpisů. K výkladu nejasných či neurčitých pojmů slouží primárně judikatura, která je ve věci rozhodování o výživném bohatá, a nelze směšovat veřejnoprávní předpisy s předpisy soukromoprávními. Druhou podstatnou skutečností, které v tomto rozhodnutí spatřuji, je vyjádření se ÚS právě k jednoletým pomaturitním studiím. Samotné studium jazyků lze v dnešní době chápat jako přípravu na budoucí povolání, jelikož umění alespoň jednoho světového jazyku je nezbytným předpokladem pro výkon skoro každého povolání. Spatřuji ve svém okolí velké množství lidí, kteří se vydali právě touto cestou poté, co jim nevyšly přijímací zkoušky na vysokou školu. Pokud se tito studenti během studia jazyků zároveň i řádně připravují na přijímací zkoušky (či dokončení zkoušek maturitních), u kterých následně uspějí, není možné jejich studium vnímat jako neúčelné.

4.6 Shrnutí

Ukončení vyživovací povinnosti z důvodu rozporu s principem dobrých mravů vůči studujícímu dítěti je v judikatuře hojně rozebírané téma. Asi není pochyb o tom, že v rámci studia na základní škole nevznikají v této oblasti problémy. Dítě do 15 let není ve většině případů schopno se samo žít, což souvisí i s § 35 OZ, dle kterého lze začít pracovní poměr až dovršením věku 15 let a po dokončení povinné školní docházky. V případě středoškolských a vysokoškolských studentů rozhodování už tak jednoduché není. Je třeba brát ohled na to, zda se jedná o dítě nezletilé či nikoliv. Zletilý jedinec by měl být schopen posoudit, kam směřují jeho další životní kroky a pokud se rozhodne pro studium, musí k němu přistupovat s náležitou péčí. Naopak ani nezletilé dítě nelze posuzovat pouze optikou slabší strany, ale musí se posuzovat jeho rozumová a volní vyspělost v dané situaci. Důležité je také posouzení brigád, jako prostředku, který přispívá k finanční gramotnosti dětí.

Poslední otázkou zůstává, kdy přesně končí vyživovací povinnost k dítěti. Protože většina absolventů škol (ať už středních či vysokých) nenajde práci ihned po ukončení

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. II.ÚS 2155/09

školní docházky. V literatuře můžeme najít názor, že jakmile student dokončí školu, má objektivní možnost sám se živit, jelikož je schopen vykonávat činnost, na kterou se svým studiem po celou dobu připravoval.⁸⁸ A dle ÚS od okamžiku nabytí schopnosti se sám živit, má dítě své příjmové poměry ve svých rukou a je plně zodpovědné za svůj osud. Pokud není aktivní a nehledá si práci, důsledky takového počínání si ponese sám.⁸⁹ Konec vyživovací povinnosti tedy nastává úspěšným ukončením studia dítěte. Taková formulace se mi však zdá příliš tvrdá a myslím si, že by vyživovací povinnost měla být zachována ještě po nějakou dobu po studiu, pokud dítě aktivně hledá práci a snaží se samostatně zabezpečit. Ale to je opět otázka výkladu dobrých mravů a vnímání tohoto pojmu společností.

⁸⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Trvání vyživovací povinnosti z hlediska dobrých mravů. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEL, Martin, VALDHANS, Jiří (eds). *Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 106

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 13. března 2013, sp. zn. I.ÚS 2306/12

5 Zahálčivý či nemravný život dětí

Dobré mravy jako korektiv existence vyživovací povinnosti může být uplatňován i v případě dětí vedoucí zahálčivý život. Občanský zákoník s tímto pojmem nepracuje, naleznout jej však můžeme v § 6 písm. c), Zákona o sociálně právní ochraně dětí: „*Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žíví se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití*“⁹⁰ Zahálčivým (či nemravným) životem tedy chápeme takové chování dětí, při kterém páchají trestnou činnost, provozují prostituci či se například jedná o děti, které propadly hazardu. V takových případech je pravděpodobně v rozporu s dobrými mravy přiznat výživné. Jako příklad můžeme uvést dvacetiletého vraha z Jihlavy, který v roce 2013 brutálně zavraždil patnáctiletou dívku, k čemuž se i přiznal. Asi není divu, že po jeho vzetí do vazby, otec podal návrh na zrušení vyživovací povinnosti. Okresní soud v Jihlavě návrhu s ohledem na závažnost trestného činu bez okolků vyhověl a vyživovací povinnost pro rozpor s dobrými mravy zrušil.⁹¹

Jako nemravné chování můžeme označit ale i situace, kdy se dítě chová negativním způsobem ke svým rodičům. Úcta dítěte k rodiči představuje základní morální pravidlo, uplatňované společností již po staletí. Vždyť samotné desatero přikázání nám říká „Cti otce svého a matku svou“. V zákoně o rodině jsme mohli najít formulaci „Dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat“⁹², nyní v občanském zákoníku v § 857 „Dítě je povinno dbát svých rodičů“.⁹³ Z těchto principů je potřeba vycházet i při stanovování výživného v případech, kdy se dítě dopouští zcela nevhodného chování ke svým rodičům.

Nevhodné chování dítěte, které zakládá rozpor s dobrými mravy, definoval Krajský soud v Ústí nad Labem v rozhodnutí sp. zn. 10 Co 976/2005, když jej vymezil jako natolik závadné chování, ve kterém projevuje dítě zjevnou neúctu k rodiči, vulgární chování, či chování takového způsobu, jež je naprosto neslučitelný s principem dobrých

⁹⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ DUDÁŠOVÁ, Zuzana. *Soud: Otec nemusí platit výživné synovi, který je ve vazbě kvůli vraždě*. [online]. idnes.cz, 12. srpna 2013 [cit. 19. března 2018]. Dostupné na: <https://zpravy.idnes.cz/soud-o-vyzivnem-s-otcem-vraha-petry-v-jihlave-fa0-/krimi.aspx?c=A130812_161457_jihlava-zpravy_mv>

⁹² § 35 Zákona č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

⁹³ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

mravů ve společnosti. Důležité je však rozlišování věku dítěte, které se takového chování dopouští. Jestliže se totiž jedná o dítě mladší 15 let (s ohledem na to, že s touto věkovou hranicí se rozšiřují práva a povinnosti dítěte – v oblasti pracovněprávní i trestněprávní), je zrušení vyživovací povinnosti pro rozpor s dobrými mravy z důvodu negativního chování dítěte dle krajského soudu téměř vyloučeno.⁹⁴

V případě nezletilých dětí se totiž opět dostáváme do kolize principu dobrých mravů a zároveň principu blaha dítěte a je nutné poměřovat proporcionálně tyto dvě zásady, přičemž blaho dítěte se zde jeví jako vyšší princip s ohledem na celospolečenský zájem na zajištění řádného vývoje jedince.⁹⁵ Další skutečností, kterou je nutné posuzovat v případě nezletilých dětí je také vliv rodičů a rodičovské výchovy. Protože i když se nezletilé dítě dopustí nějakého zavrženíhodného jednání vůči svému rodiči, musíme přihlídnout k tomu, že právě rodiče mají dítě usměrňovat svými výchovnými opatřeními a měli by být svým dětem životním příkladem.⁹⁶

Na základě výše nastíněného můžeme vidět, že ani rozhodování v těchto případech není úplně jednoduché a judikatura k tomuto tématu (například na rozdíl od problému věčných studentů) bohužel není příliš bohatá. Přesto můžeme vyvodit základní zásady pro přiznání či nepřiznání výživného dětem žijícím zahálčivým či nemravným životem. Zatímco v případě nezletilých dětí nesmíme zapomínat na ochranu slabší strany, v případě dětí zletilých se dá předpokládat jistá rozumová vyspělost a schopnost posoudit následky svého jednání. Důležité je též posouzení vlivu rodičovské výchovy a celkového chování rodičů k dítěti, protože pokud je dítě po celý život tyranizováno, vulgárně napadáno či abnormálně fyzicky trestáno, nelze poté odepřít výživné například z důvodu následného nezájmu o rodiče. Na závěr nezbývá než dodat, že zrušení výživného pro nesoulad s principem dobrých mravů, je zánikem relativním, pokud tedy dojde k nápravě vadného chování a jsou-li splněny ostatní podmínky pro přiznání výživného (především neschopnost sám se živit), může být vyživovací povinnost obnovena.

⁹⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. dubna 2006, sp. zn. 10 Co 976/2005

⁹⁵ RAŠOVSKÝ, David. Dobře mravy jako kritérium přiznání výživného. *Právní fórum*. 2012, č. 9, s. 421-427

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. a kol. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 464

6 Závěr

Posouzení přiznání či zrušení vyživovací povinnosti a stanovení určité výše výživného není jednoduchou problematikou. Právní úprava vyživovací povinnosti upravená občanským zákoníkem je totiž velmi obecná a její výklad je převážně ponechán na soudní praxi. Soudce musí však kromě jednotlivých ustanovení týkajících se vyživovací povinnosti reflektovat i další principy – principy výživného, principy rodinného práva, ale i ty, které ovládají soukromé právo jako celek. Jedním z takových principů je požadavek zákona na jednání, které je v souladu s dobrými mravy. Dobré mravy však můžeme označit jako neurčitý právní pojem, který v zákoně není nijak vymezen.

Pojmu dobré mravy a jeho výkladu byla věnována první kapitola této práce. Snahy o jeho definování můžeme najít jednak v literatuře, kde ovšem autoři postupují s jistou dávkou obezřetnosti a jednak v rámci judikatury. Ta hraje hlavní roli v případě definování neurčitých právních pojmů, jelikož je může posoudit v rámci konkrétních případů, při zvážení jednotlivých okolností. Tento postup je především u pojmu dobré mravy výhodný, protože dobré mravy chápeme jako základní pravidla slušnosti, morálky a spravedlnosti, které se v čase a místě vyvíjejí a mění. V rámci otázek výživného nám poté slouží jako korektiv jisté spravedlnosti, morálnosti přiznání výživného. Jak však bylo výše nastíněno, vyživovací povinnost je spjatá s dalším množstvím principů a pravidel, pocházejících nejen z českého právního řádu, ale také z mezinárodního práva. Nejvýrazněji se nám v rámci výživného poskytovaného dítěti uplatňují principy na ochranu dítěte, slabší strany vyživovacího vztahu. Vždy tak musí docházet k vzájemnému poměření zásad uplatňujících se v jednotlivém případě a jejich správnému vyvážení.

Rozsah vyživovací povinnosti je vymezen jednotlivými zákonem vyjádřenými požadavky, stanovujícími základní rámec pro následnou soudní úvahu ohledně konečného rozhodnutí. Základním kritériem pro přiznání výživného je neschopnost se samostatně živit, přičemž už posouzení schopnosti sám se živit může být obtížnou výkladovou otázkou. Při posuzování rozsahu je důležité rozlišení, o který druh vyživovací povinnosti se jedná, protože každý druh má jinak zákonem definovanou úroveň vyživovací povinnosti, přičemž pro výživné rodičů k dítěti je stanoven rozsah nejširší – shodná životní úroveň. Toto hledisko má přednost i před dalšími kritérii, jako jsou odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného a schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Dítě má primárně sdílet životní úroveň svých rodičů. Poté ale nastávají situace, kdy rodič dosahuje nadstandartních příjmů a má v rámci shodné životní úrovně poskytovat i nadstandartní

výživné. Takové výživné však nemusí být vždy v souladu s dalšími zásadami rodinného práva a nemusí být nutně v nejlepším zájmu dítěte. Vzhledem k tomu, že naše právo nezná žádnou objektivizaci výživného a nestanovuje maximální hranici pro výživné, nastupuje právě v těchto případech korektiv dobrých mravů. Soudce musí pečlivě zvážit, jestli nadstandartní výživné je ještě v souladu s obecným míněním o tom, co je správné a co nikoliv. Stejně tomu je i v případech opačných, ani minimální hranice pro výživné není český právním řádem upravena a rozhodování je ponecháno zcela na soudní úvaze. To klade na soudce velké nároky, aby jeho rozhodnutí bylo jednak spravedlivé a zároveň aby naplňovalo princip právní jistoty. Právě velké rozdíly v rozhodování bývají soudcům často vyčítány a způsobují volání veřejnosti po objektivizaci výživného. Je však otázkou, jestli poté bude naplňován princip spravedlnosti, jelikož každý případ je jiný a nelze je hromadně škatulkovat do tabulek. Osobně se však domnívám, že minimálně zavedení spodní hranice pro výživné by bylo správným krokem, i vzhledem k velkým rozdílům mezi rozhodováním soudců. Samozřejmě je lepší nějaké výživné než žádné (například když rodič začne tvrdit, že na víc opravdu nemá), ale je povinností rodiče se o dítě řádně starat. Výživné navrhované v posledním pokusu o zavedení této hranice bylo nastaveno rozumně a nemyslím si, že by bylo pro rodiče likvidační.

V rámci třetí kapitoly jsem se zabývala aktuálně veřejností probíranou tematikou věčných studentů. Rodiče mají podporovat vývoj a vzdělání svého dítěte, ale i to musí mít své hranice. Studenty, jejichž studium lze považovat za samoúčelné, tedy takové, kterým oddalují postavení se na vlastní nohy a zneužívají institutu výživného, nelze podporovat. Protože přiznání výživného takovým jedincům by poté bylo právě v rozporu s dobrými mravy. Rozlišujícím hlediskem v těchto případech je soustavnost a cílevědomost studia. Pokud se jedná o studium, které směřuje k zvýšení kvalifikace dítěte, a tím i k přípravě na budoucí povolání a zvyšuje jeho šance na trhu práce, musí být takové studium podporováno. To je posuzováno opět případ od případu, dle jednotlivých okolností. Důležité je také posouzení příležitostných příjmů studentů v podobě různých brigád, které student vykonává dobrovolně, nad rámec svých studijních povinností. Souhlasím s posouzením Ústavního soudu, že se nemůže jednat o důvod pro zrušení vyživovací povinnosti, ale mohou být tyto příjmy zohledněny v celkové výši přiznaného výživného. Myslím si, že výživné by mělo vždy krýt odůvodněné potřeby dítěte. Pokud má však dítě osobní výdaje nad rámec těchto potřeb (ať už se jedná o zálibu ve vzdělávacích výletech po památkách, či zálibu ve výletech po hospodských zařízeních), a má možnost si samostatně přivydělávat ke studiu, mělo by si

tyto výdaje hradit samo. Protože tak vnímám správné naplnění korektivu dobrých mravů ve vztahu k vyživovací povinnosti.

Poslední kapitola byla věnována problematice dětí se zahálčivým, nemravným životem. Bohužel se jedná o téma, které není zatím moc rozebírané ani v literatuře ani před soudy, a tak byly mé možnosti zkoumání tohoto tématu omezené. I tak se však jedná o téma zajímavé a nelze ho opomíjet při posuzování vlivu dobrých mravů na existenci vyživovací povinnosti. Pokud dítě žije životem zahrnujícím hazard, drogy a jiné návykové látky, či trestné činy, vnímám jako správné neposkytovat v těchto případech výživné. Protože pokud rodič poskytne dítěti výživné, a to vzhledem k tomu, že je gambler, jde a nahází jej do automatů, ztrácí poskytování výživného jakýkoliv smysl. Obtížnější je posuzování v případě chování dítěte, které je v rozporu s dobrými mravy, vůči rodičům. Ztotožňuji se s názorem, že jedním z měřítek v těchto případech by mělo být i posuzování vlivu rodičů a jejich výchovy na následné chování dítěte. Na druhou stranu znám spoustu fungujících rodin, například mohu uvést rodinu, kde matka má čtyři děti, tři z nich žijí spořádaným životem, dosahují dobrých studijních výsledků. Čtvrté dítě (věkově uprostřed mezi ostatními) je už od základní školy problémové, několikrát uteklo z domova a propadlo drogám.

Rozhodování v rodinněprávních věcech je nesmírně složitou věcí, a to kvůli specifičnosti vztahů, které v nich panují. Z tohoto hlediska můžeme současnou právní úpravu vyživovací povinnosti považovat jako správnou, jelikož ponechává poměrně širokou svobodu soudcům pro jejich rozhodnutí, které může ovlivnit další vývoj a život dítěte v rozvedené rodině. Právě korektiv dobrých mravů by měl pak sloužit jako brzda pro situace, kdy by se přiznání výživného, či jeho výše, jevílo jako nesprávné, nespravedlivé. Na základě této práce však myslím, že ho zatím soudy využívají správně. Jediné, co bych do budoucna zvažila, je zavedení minimální hranice pro výživné, jakožto dalšího mechanismu na ochranu slabší strany.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Monografie

- HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1459 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. 366 s.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. 168 s.
- KUBEŠ, Vladimír. *Smlouvy proti dobrým mravům*. Orbis: Praha-Brno 1933. 316 s.
- SALAČ, Jaroslav. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu: obsahové meze platnosti právních úkonů (smluv) z hlediska rozporu se zákonem, dobrými mravy a veřejným pořádkem*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004. 301 s.
- SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 243 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. 380 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. 304 s.

7.2 Komentáře

- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975) : komentář*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014. 1349 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. a kol. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 558 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. díl. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. 2380 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník- velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016. 2064 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 649 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. 1.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 732 s.

7.3 Příspěvek ve sborníku

- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Trvání vyživovací povinnosti z hlediska dobrých mravů. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEL, Martin, VALDHANS, Jiří (eds). *Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 100 - 110

7.4 Odborné články

- CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Ministryně spravedlnosti představila návrhy na sjednocení výživného. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 5-6
- KOTRADA, Pavel. Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 7-8, s. 48-55
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 21, č. 3, s. 23-31.
- MATES, Jan, MATESOVÁ KOPECKÁ, Šárka. Pár poznámek k úpravě institutu dobrých mravů v NOZ. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 26-32
- NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1-2, s. 31-41
- RAŠOVSKÝ, David. Dobře mravy jako kritérium přiznání výživného. *Právní fórum*. 2012, č. 9, s. 421-427
- TÉGL, Petr. O dobrých mravech. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 32-37
- TELEC, Ivo. Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka, a veřejný pořádek. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č.1, s. 1-6

7.5 Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání úmluvy o právech dítěte
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., Zákon o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 36/2005 Z. z., Zákon o rodině a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 409/2011 Sb., Nařízení vlády o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

7.6 Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. června 2013, sp. zn. I. ÚS 4239/12
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 244/03
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006, sp. zn. III. ÚS 511/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 2121/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 39/18
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 793/16
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 3113/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. II. ÚS 2623/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 2155/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. IV. ÚS 1247/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. března 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. července 2005, č. j. 5 Afs 151/2004-73
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. října 2000, sp. zn. 30 Cdo 1842/2000
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 11. dubna 2006, sp. zn. 8 AS 35/2005
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2003, sp. zn. 30 Cdo 664/2002
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. června 2000, sp. zn. 21 Cdo 1880/99
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2010, sp. zn. 28 Cdo 5014/2009
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2010, sp. zn. 26 Cdo 45/2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2001, sp. zn. 29 Cdo 1583/2000
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 1965 sp. zn. 5 Cz 112/65

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. února 1989, sp. zn. 5 Cz 42/88
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2016 sp. zn. 21 Cdo 3890/2015
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. dubna 2006, sp. zn. 10 Co 976/2005

7.7 Internetové zdroje

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka České republiky – 2017*. [online]. czso.cz, 22. listopadu 2017 [cit. 18. března 2018]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky>>
- DUDÁŠOVÁ, Zuzana. *Soud: Otec nemusí platit výživné synovi, který je ve vazbě kvůli vraždě*. [online]. idnes.cz, 12. srpna 2013 [cit. 19. března 2018]. Dostupné na: <https://zpravy.idnes.cz/soud-o-vyzivnem-s-otcem-vraha-petry-v-jihlave-fa0-/krimi.aspx?c=A130812_161457_jihlava-zpravy_mv>
- Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. Obcanskyzakonik.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 20. února 2018]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>
- HOBL, Jaroslav. *Aktuální problémy týkající se pohledávek na výživném na dítě*. [online]. bulletin-advokacie.cz, 6. prosince 2016 [cit. 8. března 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/aktualni-problemy-tykajici-se-pohledavek-na-vyzivnem-na-dite?browser=mobi>>
- JIRSA, Jaromír. *Jak nezkazit děcko alimenty (zamyšlení nad rozhodnutím Ústavního soudu o nevychovně vysokém výživném)*. [online]. pravni prostor.cz, 3. února 2016 [cit. 2. března 2018]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-nezkazit-decko-alimenty-zamysleni-nad-rozhodnutim-ustavniho-soudu-o-nevychovne-vysokem-vyzivnem>>
- Poslanecká sněmovna. *Sněmovní tisk 849. Novela z. o výživném*. [online]. psp.cz. 14. května 2009 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=849&snzp=1>>
- RYŠKOVÁ, Lucie. *Kolik stojí dítě?* [online]. finexpert.cz. 24. listopadu 2010 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://finexpert.e15.cz/kolik-stoji-dite>>

- SCHÖN, Beate Britta. *Die Düsseldorfer tabelle für 2017 und 2018*. [online]. finanztip.de, 6. listopadu 2017 [cit. 1. března 2018]. Dostupné na <<https://www.finanztip.de/duesseldorfer-tabelle/>>

Abstrakt

V diplomové práci s názvem „Dobré mravy jako korektiv výše a existence vyživovací povinnosti“ se autorka zaměřuje na aplikaci specifického principu dobrých mravů, jakožto jednoho z hlavních principů soukromého práva. Cílem práce je výklad právní úpravy dobrých mravů v porovnání současné aplikační praxe s cílem formulace závěrů, zda je takto správná, nebo se dopouští výkladových pochybení.

První část práce je zaměřena na výklad pojmu „dobré mravy“ – jak v literatuře, tak v judikatuře. Zároveň zde můžeme najít další principy ovládající rodinné právo a jejich vzájemné prolínání právním řádem. V druhé části jsou rozebrány jednotlivá kritéria pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti. Dále následuje praktické uplatnění dobrých mravů na rozsah vyživovací povinnosti, otázky objektivizace výživného a zavedení minimální či maximální hranice. Třetí kapitola je věnována praktickému problému současné doby, tzv. věčným studentům a otázkám přiznávání výživného při studiu. V poslední části dochází k rozboru principu dobrých mravů ve vztahu k dětem vedoucím zahálčivý či nemravný život.

V závěru práce hodnotí autorka současnou rozhodovací praxi, na základě výše uvedených zjištění. Korektiv dobrých mravů ve vztahu k vyživovací povinnosti vykládají soudy povětšinou správně. Jediné, co by autorka současné právní úpravě vytkla, je absence minimální hranice pro výživné, jakožto mechanismu na posílení ochrany slabší strany.

Abstract

In this diploma thesis with the title „Good manners as a corrective of the amount and the existence of maintenance “, the author focuses on application of specific principle of the good manners as one of the main principles of private law. The aim of this thesis is the interpretation of legal regulation of the good manners in comparison with the current application practice with the aim of formulating conclusions, whether is it correct or makes interpretative misconduct.

The first part of the thesis focuses on interpretation of the term „good manners“ – in literature as well as in jurisdiction. Simultaneously we can find there another principles governing the family law and their mutual intermingling with legal order. In the second part, the individual criteria for the determination of the extent of the maintenance obligation are analyzed. Following part focuses on practical application of the good manners on the extent of the maintenance obligation, the issues of objectification of the maintenance and the introduction of minimal and maximal maintenance threshold. The third chapter is devoted to the practical problem of the present time, the eternal students and the issues of admission of the maintenance during study. In the last part, the principle of the good manners in relation to children living an idle and immoral life is analyzed.

In the conclusion of the thesis, the author evaluates the current decision-making practice based on the findings mentioned above. The corrective of the good manners in relation to the maintenance obligation are interpreted by courts mostly correctly. The only thing what would the author criticize is the absence of a minimum maintenance threshold as the last protection mechanism of the weaker party.

Klíčová slova

Dobré mravy

Vyživovací povinnost

Objektivizace výživného

Minimální výživné

Maximální výživné

Věční studenti

Key words

Good manners

Maintenance obligation

Maintenance objectivization

Minimum maintenance

Maximum maintenance

Eternal students